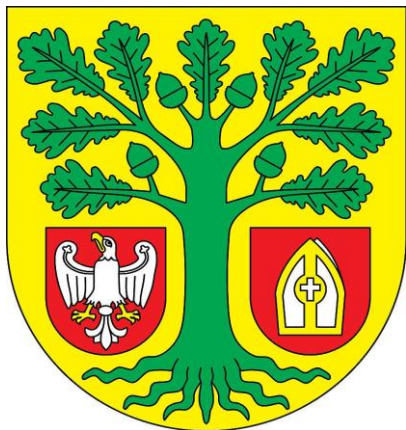

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY KOMORNIKI
NA LATA 2025-2028

KOMORNIKI

2024 r.

Program opracowała:

mgr inż. Alicja Noskowiak-Markiewicz

Spis treści:

Spis treści:	3
1. Wstęp	5
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	7
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	9
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	14
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony nad zabytkami	14
Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026	14
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030	15
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020	16
(z perspektywą do 2030 r.)	16
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030	17
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	18
Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024	18
Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego	19
Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego	21
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	22
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (<i>uwarunkowania wynikające z dokumentów takich jak:</i>)	22
Strategia Rozwoju Gminy Komorniki 2021-2030	22
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego	23
Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	24
Gminny Program Rewitalizacji gminy Komorniki	25
Gminny Plan Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	26
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	27
5.2.1. Położenie i struktura gminy	27
5.2.2. Zarys historii obszaru gminy	29
5.2.3. Zasoby oraz stan dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	31
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	34
5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków	34
5.4.1. Zabytki nieruchome	35
5.4.2. Zabytki ruchome	36
5.4.3. Zabytki archeologiczne	37
5.4.4. Krajobraz kulturowy	38
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	38
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	42

7.	Założenia programowe	44
8.	Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	47
9.	Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	48
10.	Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	49
11.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	50

Załącznik nr 1 – spis obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków

Załącznik nr 2 – spis obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych

1. Wstęp

Przedmiotem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Komorniki na lata 2025-2028 (dalej – „Gminny Program”, „Program”, „POnZ”) jest problematyka opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Komorniki.

Głównym **celem** opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Komorniki na lata 2025-2028 jest przede wszystkim zahamowanie degradacji i poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy, w szczególności poprzez:

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym zabytków archeologicznych, przy sporządzaniu i zmianie aktów planowania przestrzennego;
- włączenie problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych gminy;
- podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych;
- inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych i informacyjnych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków (w tym także rozróżnienia obiektów wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w ewidencji gminnej) wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków na terenie gminy;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Program określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami i wskazuje konieczne do wykonania zadania oraz sugeruje sposoby ich realizacji, poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych (co wynika z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292) – dalej - „Ustawy”).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2025-2028 sporządzono zgodnie z art. 87 Ustawy oraz wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa zawartymi w publikacji: „Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny”.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2025-2028 nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast stanowi wyraz polityki samorządowej, strategii, względem zabytków i ich ochrony. Wyznaczone cele, działania i zadania mają pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem, stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy Komorniki. Zatem można uznać, że POnZ jest narzędziem koordynującym, które ukierunkowuje i optymalizuje podejmowane działania z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz narzędziem upowszechniania i promowania dziedzictwa

kulturowego (w szczególności zabytków, jako elementów o kluczowym znaczeniu dla popularyzacji historii i kultury regionu) między wszystkimi interesariuszami, tj. samorząd, służby konserwatorskie, właściciele obiektów zabytkowych, środowiska naukowych, placówki kulturowe. Głównym odbiorcą Programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Wskazane w Programie działania edukacyjne mają na celu pobudzenie świadomości społeczności lokalnej wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości, a także wspieranie kreatywności w zakresie np. rozwoju inicjatyw lokalnych w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. matką ojczyzną, zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Niniejszy Program jest trzecim opracowaniem tego typu. Pierwszy został opracowany na lata 2006-2010, drugi na lata 2013-2017. W latach 2022-2023 trwał proces aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Komorniki (GEZ) oraz Gminnej Ewidencji Stanowisk Archeologicznych. Po przyjęciu obu Ewidencji podjęto prace nad sporządzeniem nowego Programu Opieki nad Zabytkami, czego wynikiem jest niniejszy dokument.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Podstawę prawną dla opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Komorniki na lata 2025-2028 stanowi Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292), która nakłada na Wójta, zgodnie z art. 87 ust. 1, obowiązek sporządzania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na okres 4 lat. Program, zgodnie z art. 87 ust. 2 Ustawy, w szczególności ma na celu:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ponadto, zgodnie z **art. 87 ust. 3, 4 i 5**, Program przyjmuje Rada Gminy po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Następnie Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym, a Wójt co 2 lata sporządza sprawozdanie z realizacji Programu, które przedstawia Radzie Gminy.

Na mocy porozumienia z dnia 24 marca 2009 r. zawartego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim a Starostą Poznańskim w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiego części spraw z zakresu własności Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Dz. U. Nr 85 z dnia 6 maja 2009 r., poz. 1212) na terenie Powiatu Poznańskiego część zadań Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykonuje Powiatowy Konserwator Zabytków. Najważniejszymi kompetencjami przekazanymi Powiatowemu Konserwatorowi Zabytków, w kontekście przedmiotowego dokumentu, są m.in.:

- prowadzenie spraw dotyczących zabytków nieruchomych, będących cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami,
- prowadzenie i aktualizacja podstawowej dokumentacji zabytków,
- prowadzenie dla każdego zabytku zbioru dokumentów zawierającego: kartę ewidencyjną, dokumentację prawną, konserwatorską, historyczną, ikonograficzną i inwentaryzacyjną.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

W Polsce zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie jego ochrony, określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa, która zastąpiła ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej. Obowiązujące regulacje prawne, dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w szczególności w:

- **Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483):
 - **art. 5** – „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą równoważnego rozwoju.” – rozumiejąc zabytki jako dziedzictwo narodowe;
 - **art. 6 ust. 1** – „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”;
 - **art. 86** – „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. (...)”;
- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r.** o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r., poz. 40 ze zm.) – zgodnie z **art. 7 ust. 1 pkt. 9** do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in.: sprawy kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r.** o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292):
 - **art. 3** – definiuje pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy przytoczyć pojęcia zabytku. **Zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź

zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- **art. 4** – objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
 - 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
 - 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
 - 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
 - 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
 - 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
 - 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska;
- **art. 5** – wyjaśnia, że opiekę nad zabytkami sprawuje właściciel lub posiadacz zabytku i polega ona w szczególności na zapewnieniu warunków:
 - naukowego badania i dokumentowania zabytku;
 - prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
 - zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
 - korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
 - popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury;
- **art. 6** – klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty podlegające ochronie i opiece;
- **art. 7** – informuje o formach ochrony zabytków;
- **art. 16 ust. 1** – dający prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji;
- **art. 18, art. 19, art. 20 i art. 21** – wprowadzające obowiązek uwzględnienia ochrony zabytków nieruchomych i ich otoczenia oraz ustaleń programu przy sporządzaniu i aktualizacji planów ogólnych gmin, strategii rozwoju gminy,

miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów odbudowy oraz uzgodnienia projektów zmian tychże dokumentów z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Zagadnienia związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami uwzględnia się także przy decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;

- **art. 22** – nakładający m.in. obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków;
- **art. 81** – umożliwiający gminie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków
- **art. 89** – wskazuje organy sprawujące ochronę nad zabytkami:
 - minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
 - wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków;
- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r.** o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r., poz. 1130) – określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.** Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r., poz. 725), normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;

- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.** Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r., poz. 54), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych;
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r.** o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r., poz. 1336 ze zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną opieką konserwatorską;
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r.** o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1145) – w rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską;
- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r.** o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 r., poz. 87), precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy m.in. sprawowanie opieki nad zabytkami (art. 32 ust. 1, 2).
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r.** o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2023 r., poz. 571 ze zm.) – gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia).

Ponadto zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r.** o muzeach (Dz.U. z 2022 r., poz. 385), która określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów.
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r.** o bibliotekach (Dz.U. z 2022 r., poz. 2393), która wskazuje, że biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego oraz zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r.** o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r., poz. 553 ze zm.).

Inne uregulowania prawne, dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami, to m.in.:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 81);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. 2021 poz. 56);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2023, poz. 2425);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304) ze zmianą Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 3 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2006 r. nr 24 poz. 181);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony nad zabytkami

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 (M.P. z dnia 28 grudnia 2023 r., poz. 1470) (dalej: „Krajowy Program”) został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 242 z dnia 8 grudnia 2023 r.

Jest to główny dokument strategiczny, określający cele administracji rządowej (oraz podległych jej służb i instytucji) oraz środki w zakresie realizacji zapisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Głównym celem Krajowego Programu jest **zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce**.

Dla realizacji powyższego celu ustalono trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działań, tj.:

Cel szczegółowy 1: **Weryfikacja zasobu zabytków i wzmocnienie narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości**

Kierunki działań:

1. Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju
2. Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości
3. Realizacja międzynarodowych zobowiązań

Cel szczegółowy 2: **Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków**

Kierunki działań:

1. Cyfryzacja procesów administracyjnych
2. Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków
3. Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami

Cel szczegółowy 3: **Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja)**

Kierunki działań:

1. Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych
2. Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Powyższe cele będą realizowane w ramach szczegółowych zadań, a dla ich wykonania opracowano szczegółowy harmonogram oraz plan finansowy. Określono również zasady i strukturę zarządzania Krajowym Programem 2023-2026 oraz jego monitoring i ewaluację realizacji.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (M.P. z dnia 19 listopada 2020 r., poz. 1060) (dalej: „SRKS”), została przyjęta uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. To kontynuacja i aktualizacja Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. SRKS jest jednym z instrumentów realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Głównym celem SRKS jest **wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków**. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech obszarach:

- obszar 1: *Współdziałanie* – społeczeństwo obywatelskie
- obszar 2: *Kultura* – tożsamość i postawy obywatelskie
- obszar 3: *Kreatywność* – potencjał kulturowy i kreatywny.

i poprzez trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1: **Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne** poprzez:

- usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami,
- rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.

Cel szczegółowy 2: **Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich** poprzez:

- tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
- ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury, digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
- umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę, wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Cel szczegółowy 3: **Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne** poprzez:

- wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju,
- rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych, wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. z dnia 15 marca 2017 r., poz. 260) (dalej: „SOR”), została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

SOR to strategiczny instrument zarządzania polityką rozwoju, realizowaną przez instytucje państwa, który określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągania oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Głównym celem SOR jest **tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym**.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

1. **E-państwo**

kierunek interwencji: Budowa i rozwój e-administracji - orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Projekt strategiczny: Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

2. **Kapitał ludzki i społeczny**

kierunek interwencji: Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2030 r.:

- Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO);
- Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do

instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030 (dalej: „Strategia Województwa”) jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 27 stycznia 2020 r.

W Strategii Województwa wyróżniono cztery cele strategiczne, a w ich obrębie jedenaście celów operacyjnych:

Cel strategiczny 1: **Wzrost gospodarczy wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców**

Cel strategiczny 2: **Rozwój społeczny wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu**

Cel strategiczny 3: **Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego wielkopolski**

Cel strategiczny 4: **Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem**

W ramach celu strategicznego nr 2 za kluczowe kierunki interwencji uznano m.in. wzmacnianie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury. Ponadto zwrócono uwagę na bogactwo dziedzictwa kulturowego Wielkopolski i podkreślono, że niezbędne jest wsparcie inwestycji w obszarze kultury, by zachować tradycję i tożsamość kulturową mieszkańców, odbudować i utrzymywać materialny dorobek kultury i dziedzictwa regionu, a także zwiększać udział mieszkańców w kulturze, wzmacniać atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną województwa. Spośród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb wskazano m.in. rozwój wielkopolskich instytucji kultury oraz rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego (dalej: „Plan Województwa”) został uchwalony w dniu 25 marca 2019 r. przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego (Uchwała nr V/70/19).

W Planie Województwa wyznaczono główne cele polityki przestrzennej, zasady ich realizacji oraz przyjęto kierunki działań polityki przestrzennej w zakresie m. in. ochrony środowiska kulturowego, tj.:

- Zachowanie i rewitalizacja zabytków oraz ochrona miejsc o szczególnym znaczeniu historycznym i kulturowym,
- Promowanie tożsamości regionalnej przez wsparcie inicjatyw związanych z kulturą i tradycją regionu.

Za jedną z głównych zasad zagospodarowania przestrzennego województwa uznano **zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz**.

W zakresie zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz rozwoju instytucjonalnej działalności kulturalnej za najważniejsze zadania Planu Województwa, które można odnieść do Gminy Komorniki i powiązać z niniejszym Programem, przyjęto m.in.:

- modernizację obiektów zabytkowych, w tym adaptowanie i przystosowywanie ich do nowych funkcji m.in.: na cele organizacji instytucji kulturalnych i obsługi ruchu turystycznego,
- tworzenie lokalnych muzeów dla ochrony zasobów dziedzictwa ruchomego oraz dziedzictwa niematerialnego,
- rozwój działalności kulturalnej w miejscowościach o wysokich wartościach dziedzictwa kulturowego i wysokim znaczeniu instytucji kultury, spełniających funkcję kulturalnych centrów Wielkopolski w miejscowościach, w których zlokalizowane są instytucje kultury o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym (wskazano Szreniawę).

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024 (dalej: „Program Województwa”) (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 4 stycznia 2022 r., poz. 58) został przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr XXXVII/714/21 z 20 grudnia 2021 r., jest kontynuacją Programu Opieki nad Zabytkami Województwa

Wielkopolskiego na lata 2017-2020, a jego cele zostały określone w art. 87 ust. 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Głównym zamierzeniem Programu Województwa jest **określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu Wielkopolski.**

Osiągnięcie powyższego założenia ma nastąpić poprzez realizację wskazanych w Programie Województwa celów szczegółowych:

- 1) Zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego,
- 2) Budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego,
- 3) Włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa,
- 4) Rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- 5) Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych,

W ramach celów szczegółowych wskazano kierunki działań oraz zadania. Nawiązującymi kierunkami działań Programu Województwa do ustaleń niniejszego Programu są m.in.:

- Podjęcie działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków,
- Popularyzowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- Wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniających kompetencje kulturowe,
- Wsparcie zagospodarowania, adaptacji i wykorzystywania zabytków i dziedzictwa niematerialnego na cele kulturalne, turystyczne lub społeczne,
- Wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania.

Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego

Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr LI/1000/23 z 27 marca 2023 roku w sprawie: uchwalenia Audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego.

Audyty krajobrazowe są dokumentami o cechach mieszanych - łączy elementy opisowe i waloryzacyjne (identyfikacja, charakterystyka i ocena krajobrazów) oraz wytyczne w formie rekomendacji i wniosków, które mają wpływ na kształtowanie polityki przestrzennej za pośrednictwem innych aktów jednostek samorządu terytorialnego. **Celem Audytu krajobrazowego jest ochrona krajobrazu, przede wszystkim poprzez uwzględnienie jego wyników (w tym rekomendacji i wniosków) w dokumentach planistycznych na poziomie regionalnym i lokalnym.**

W granicach gminy Komorniki w Audycie krajobrazowym wydzielono 12 krajobrazów, o następujących podtypach:

- 3a – Leśne – z przewagą siedlisk borowych (1 krajobraz),
- 3b – Leśne – z przewagą siedlisk lasowych (1 krajobraz),
- 3c – Leśne – z przewagą siedlisk łąkowych, bagiennych i olsowych (2 krajobrazy),
- 6d – wiejskie - z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości (1 krajobraz),
- 6e – wiejskie - z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk (2 krajobrazy),
- 6g – wiejskie - z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim (1 krajobraz),
- 7b – mozaikowe – podmiejskie (1 krajobraz),
- 8c - podmiejskie i osadnicze - miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim (1 krajobraz),
- 8d podmiejskie i osadnicze - zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych (1 krajobraz),
- 10c – wielkomiejskie - obszary zabudowy mieszkaniowej (1 krajobraz).

Z występujących na terenie Gminy dwunastu krajobrazów cztery posiada status krajobrazu priorytetowego, tj.:

- 1) Krajobraz priorytetowy WIELKOPOLSKI PARK NARODOWY – 3b,
- 2) Krajobraz priorytetowy REJON TRZEBAWIA – 6e,
- 3) Krajobraz priorytetowy REJON ŁĘCZYCY – CZĘŚĆ PÓŁNOCNA – 3a,
- 4) Krajobraz priorytetowy REJON ŁĘCZYCY – CZĘŚĆ WSCHODNIA – 3c.

Dla wyżej wymienionych krajobrazów priorytetowych opracowano:

- diagnozę zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazu.
- rekomendacje i wnioski dotyczące form ochrony przyrody oraz zabytków.

- rekomendacje i wnioski dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów.
- rekomendacje i wnioski dotyczące zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu.

Gmina Komorniki w Audycie jest interesującym przypadkiem, ponieważ łączy w sobie zarówno elementy wiejskie, leśne, jak i silnie zurbanizowane obszary podmiejskie. W gminie znajdują się obszary objęte ochroną przyrodniczą, jak np. Wielkopolski Park Narodowy, który ma istotne znaczenie ekologiczne i krajobrazowe. Dla Gminy Komorniki audyt krajobrazowy jest ważnym narzędziem, które może pomóc w zarządzaniu konfliktem między rozwojem a ochroną środowiska. Wyniki audytu mogą prowadzić do wdrożenia nowych polityk przestrzennych i ochronnych, które będą sprzyjały zrównoważonemu rozwojowi gminy, zachowując jej unikalne walory krajobrazowe.

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego

Podczas opracowywania Gminnego Programu powiat poznański nie posiadał aktualnego Programu Opieki nad Zabytkami.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (uwarunkowania wynikające z dokumentów takich jak:)

Strategia Rozwoju Gminy Komorniki 2021-2030

Strategia Rozwoju Gminy Komorniki 2021-2030 (dalej: „Strategia Gminy”) została przyjęta uchwałą Rady Gminy Komorniki nr XLIII/374/2021 z dnia 29 września 2021 roku.

Strategia Gminy określa wizję gminy jako: **Gmina Komorniki to miejsce o wysokiej jakości życia dzięki:**

- **estetycznej i uporządkowanej przestrzeni oraz atrakcyjnemu położeniu na obszarze Wielkopolskiego Parku Narodowego,**
- **bogatej ofercie usług społecznych dla wszystkich grup mieszkańców,**
- **aktywnej, zintegrowanej społeczności.**

Jako misję gminy wskazano: **Jesteśmy dynamicznie rozwijającą się gminą, atrakcyjnie położoną w obrębie Aglomeracji Poznańskiej. Określony w wizji stan docelowy naszej Gminy – przyjazne miejsce do życia, pracy i wypoczynku – pragniemy osiągnąć w szczególności poprzez:**

- rozbudowę infrastruktury komunalnej, w szczególności komunikacyjnej, z poszanowaniem środowiska naturalnego,
- dbałość o wykształcenie naszych mieszkańców,
- rozwój oferty spędzania wolnego czasu - kultury, sportu i rekreacji,
- stwarzanie dobrych warunków dla rozwoju gospodarczego,
- zapewnianie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych oraz usług społecznych,
- kreowanie atrakcyjnego wizerunku Gminy na zewnątrz.

W strategii gminy wyznaczono dwa cele strategiczne:

- **Rozbudowa infrastruktury wobec potrzeb rozwoju demograficznego i gospodarczego Gminy,**
- **Usługi dla wysokiej jakości życia mieszkańców.**

Dla wyżej wskazanych celów strategicznych wyznaczono programy i projekty, dzięki którym zamierza się osiągnąć zamierzone cele, a przede wszystkim misję oraz wizję gminy.

W Strategii Gminy wskazano, że na terenie gminy Komorniki zachowały się historyczne centra układów ruralistycznych w miejscowościach Chomęcice (obszar zabudowany, między ulicami Środkową i Poznańską), Komorniki (otoczenie kościoła

parafialnego, plebani, organistówki i dworu z parkiem, rejon ulicy Pocztowej – zespół szkół), Plewiska (obszar między ulicami Stawną, Ogrodowa i Grunwaldzką), Szreniawa (obszar założenia pałacowo-parkowo-folwarcznego z czworakami), Wiry (otoczenie skrzyżowania ulic: Komornickiej, Łęczyckiej i Zespołowej).

Ponadto w analizie SWOT wskazano jako silną stronę Gminy w sferze „kultura i dziedzictwo narodowe” lokalizację prestiżowej instytucji, jaką jest Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie (na terenie którego zlokalizowane są zabytki, również te wpisane do rejestru zabytków, a więc objęte najwyższej rangi ochroną konserwatorską). Jako słabą stronę Gminy wskazano m.in. miejscami beład przestrzenny, który wynika często ze zbyt ciasnej zabudowy mieszkaniowej, mało przestrzeni publicznej i zieleni, a także bałagan estetyczny - za dużo plansz reklamowych (często zlokalizowanych również na obiektach wpisanych do GEZ).

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Komorniki (dalej: Studium, SUIKZP) zostało przyjęte Uchwałą Rady Gminy Komorniki Nr LII/348/2010 w dniu 25 października 2010 roku, a następnie zmienione uchwałą Nr XXXV/355/2017 Rady Gminy Komorniki z dnia 25 maja 2017 r., uchwałą Nr XXVIII/242/2020 Rady Gminy Komorniki z dnia 24 września 2020 r., uchwałą Nr LXIII/544/2022 Rady Gminy Komorniki z dnia 15 grudnia 2022 r. oraz uchwałą Nr LXXX/698/2023 Rady Gminy Komorniki z dnia 23 listopada 2023 r.

Studium wskazuje, że na terenie Gminy Komorniki zachowały się historyczne centra układów ruralistycznych w następujących miejscowościach:

- Chomęcice – obszar zabudowany, między ulicami Śródkową i Poznańska,
- Komorniki – otoczenie kościoła parafialnego, plebani, organistówki i dworu z parkiem, rejon ulicy Pocztowej – zespół szkół,
- Plewiska – obszar między ulicami Stawną, Ogrodowa i Grunwaldzką,
- Szreniawa – obszar założenia pałacowo-parkowo-folwarcznego z czworakami,
- Wiry – otoczenie skrzyżowania ulic: Komornickiej, Łęczyckiej i Zespołowej.

Podkreślono, że tereny te w miejscowych planach powinny uzyskać status terenów objętych szczególną ochroną. Ponadto w SUIKZP zostały zarekomendowane wskazania odnoszące się do problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, które winny być uwzględnione w sporządzanych MPZP.

Dodatkowo Studium zawiera wykaz obiektów zabytkowych i obiektów chronionych na terenie gminy Komorniki (zarówno tych ujętych w rejestrze zabytków, jak i w GEZ). W związku ze zmianą przepisów z września 2023 roku obowiązujące Studium będzie obowiązywało maksymalnie do 31.12.2025 roku. W związku z czym Rada Gminy Komorniki dnia 20 czerwca 2024 roku uchwałą Nr V/42/2024 przystąpiła do sporządzenia „Planu ogólnego gminy Komorniki”, który zastąpi Studium. Obecnie trwają prace projektowe nad dokumentem.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Na terenie Gminy Komorniki obowiązują 174 (stan na wrzesień 2024 r.) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (dalej: „MPZP”, „plany miejscowe”).

Powierzchnia Gminy objęta planami miejscowymi – wynosi 3339,9 ha, procentowo:

- z uwzględnieniem terenów WPN - wynosi ok. 50,4%;
- bez uwzględnienia terenów WPN - wynosi ok. 69,7%.

25 nadal obowiązujących MPZP zostało opracowanych w trybie Ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym, a tym samym ich zapisy nie są dostosowane do obecnych zapisów Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 roku (Dz. U. z 2024 r., poz. 1130) – dalej: „Upzp”. Zgodnie z art. 15 ust. 2 pkt. 4 Upzp w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej. Zatem miejscowe plany sprzed roku 2003 nie zawierają m.in. szczegółowych zapisów, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego i zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego.

W przypadku, gdy na obszarze objętym planem nie występują formy ochrony zabytków w myśl ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami plan miejscowy wskazuje na brak ustaleń szczegółowych w przedmiotowym zakresie. W omawianym przypadku zastosowanie mają przepisy ogólnie obowiązujące w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami. W sytuacji, gdy na obszarze objętym planem występują formy ochrony zabytków, projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zawiera ustalenia szczegółowe co do danej formy ochrony. Jednocześnie, zgodnie z art. 17 Upzp, projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego musi zostać każdorazowo uzgodniony z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Gminny Program Rewitalizacji gminy Komorniki

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Komorniki (dalej: GPR) został przyjęty uchwałą Nr XLIX/477/2018 Rady Gminy Komorniki z dnia 26 marca 2018 r., następnie zmieniony uchwałą Nr V/41/2024 Rady Gminy Komorniki z dnia 20 czerwca 2024 r. oraz uchwałą Nr XII/110/2024 Rady Gminy Komorniki z dnia 28 listopada 2024 r.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Komorniki opracowano dla obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wyznaczonych Uchwałą Nr XXXV/356/2017 Rady Gminy Komorniki z dnia 25 maja 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Komorniki.

Nadrzędnym **celem** Programu Rewitalizacji dla Gminy Komorniki jest ***Budowanie spójności społecznej obszaru rewitalizacji poprzez działania na rzecz aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji przy wykorzystaniu odpowiedniej infrastruktury.***

Uszczegółowieniem celu nadrzędnego, są 2 cele szczegółowe i odpowiadające im kierunki działań rewitalizacyjnych, które odnoszą się do zidentyfikowanych problemów opisanych w diagnozie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, tj.:

1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji,
2. Poprawa jakości i dostępności do infrastruktury społecznej.

W zmianie GPR z 2024 roku wyznaczono 14 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz 9 uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Spośród nich aż 11 odnosi się bezpośrednio do tematyki opieki i ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy:

- Ożywienie przestrzeni publicznej w Plewiskach,
- Adaptacja dawnego dworu na miejsce spotkań mieszkańców Plewisk,
- Adaptacja budynku organistówki na funkcje społeczno-kulturalne w Komornikach,
- Zagospodarowanie komornickiego parku na przyjazną przestrzeń publiczną
- Modernizacja Domu Kultury w Wirach,
- Przekazanie zabytkowych pamiątek i rzeczy do budynku organistówki w Komornikach,
- Remont elewacji Kościoła Parafialnego pw. św. Andrzeja Apostoła w Komornikach,
- Remont dachu i elewacji zabytkowej plebanii w parafii pw. św. Andrzeja Apostoła w Komornikach,
- Edukacja środowiskowa i kulturowa wśród najmłodszych,

- Wykonanie generalnego remontu zabudowań pofolwarczych Powołanie Centrum Inicjatyw Lokalnych w Wirach,
- Remont budynku domu parafialnego w Wirach.

Cel, priorytety oraz kierunki działań ustalone niniejszym Programem bezpośrednio nawiązują do ww. przedsięwzięć rewitalizacyjnych i mają za zadanie wspierać ich realizację.

Gminny Plan Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

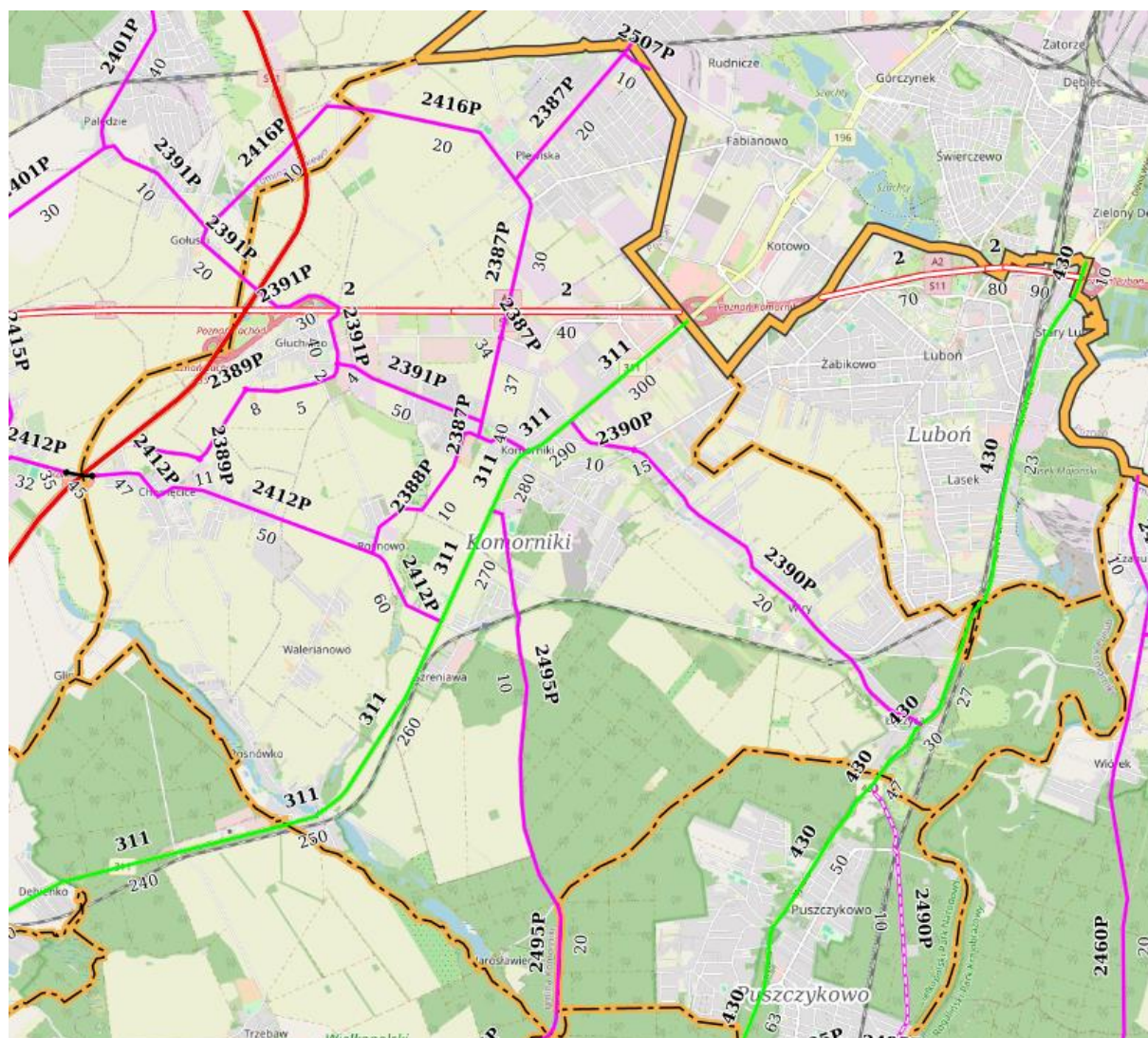
Gmina Komorniki posiada Gminny Plan Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, który został opracowany w 2005 roku. Jego ostatnia aktualizacja miała miejsce w 2023 roku.

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Położenie i struktura gminy

Gmina Komorniki jest gminą wiejską, zlokalizowaną w centralnej części województwa wielkopolskiego, w powiecie poznańskim, w granicach aglomeracji poznańskiej, postrzeganej za najdynamiczniej rozwijający się obszar, nie tylko w skali województwa czy regionu, ale i w skali całego kraju.

Od północnego-wschodu graniczy z miastem Poznań, od wschodu z miastem Luboń, od południowego-wschodu (przez Wartę) i od południa z miastem i gminą Mosina, od południa z miastem Puszczykowo, natomiast od południowego-zachodu z gminą miastem i gminą Sęszew, a od północnego-zachodu z gminą Dopiewo.

Ryc. 1. Układ komunikacyjny na terenie Gminy Komorniki
Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Poznaniu (aktywna mapa sieci dróg)

Gmina Komorniki charakteryzuje się dobrym powiązaniem komunikacyjnym – to punkt przecięcia najważniejszych krajowych i europejskich szlaków komunikacyjnych. Przez gminę (z zachodu na wschód) przebiega autostrada A2 (Berlin-Poznań-

Warszawa). W zachodniej części gminy autostrada krzyżuje się z drogami ekspresowymi nr 5 i nr 11 – w Chomęcicach (węzeł Konarzewo) i Głuchowie (węzeł Poznań Zachód). Ponadto przez teren gminy Komorniki (z północnego-wschodu na południowy-zachód) przebiega droga wojewódzka nr 311, a przez teren miejscowości Łęczyca droga wojewódzka nr 430. Przez gminę przebiegają również drogi powiatowe nr 2390P, 2495P, 2412P, 2388P, 2397P, 2412P, 2389P, 2391P, 2416P oraz 2387P. Dodatkowo na terenie gminy Komorniki zlokalizowane są trzy szlaki kolejowe. Wzdłuż północnej granicy gminy biegnie linia kolejowa relacji Poznań – Rzepin ze stacją w Plewiskach, przez południową część gminy przebiega linia kolejowa relacji Poznań – Sulechów ze stacją w Szreniawie i z przystankami Wiry i Trzebaw – Rosnówko, a w części południowo-wschodniej – linia kolejowa relacji Poznań – Wrocław. Zaledwie 22 km od Komornik znajduje się międzynarodowy Port Lotniczy Poznań Ławica, a w odległości 10 km znajduje się dworzec kolejowy Poznań Główny.

Bogata infrastruktura i korzystne usytuowanie stanowią o jej atrakcyjności dla lokalizacji biznesu. Jednocześnie gmina Komorniki jest jedną z najchętniej zamieszkiwanych gmin w regionie. Blisko 1/3 powierzchni gminy stanowią tereny Wielkopolskiego Parku Narodowego, który jest niewątpliwą atrakcją zarówno dla odwiedzających go turystów, jak i miejscem codziennego wypoczynku dla mieszkańców.

Gminę Komorniki zamieszkuje ponad 30 tys. Ludzi, a powierzchnia gminy wynosi 66,55 km². Powierzchnia gminy stanowi 0,22% obszaru województwa wielkopolskiego i 3,5% obszaru powiatu poznańskiego. Na terenie gminy Komorniki zlokalizowanych jest 11 miejscowości (Komorniki, Chomęcice, Głuchowo, Plewiska, Szreniawa, Rosnowo, Rosnówko, Wiry, Łęczyca, Walerianowo, Jarostawiec) oraz dwie osady – Kątnik i Wypalanki.

Zgodnie z podziałem geomorfologicznym Niziny Wielkopolskiej, wg B. Krygowskiego, obszar gminy leży przeważnie na terenie Wysoczyzny Poznańskiej, natomiast jej niewielki, wschodni fragment zaliczany jest do odcinka przełomu Doliny Warty. Sieć hydrograficzną stanowi Wirynka (lewobrzeżny dopływ Warty) oraz drobne ciek.

Ukształtowanie terenu gminy Komorniki jest zróżnicowane. Hipsometria regionu wykazuje wyraźny podział na płaskie obszary na północy gminy i pagórkowate na południu, z charakterystycznym ukierunkowaniem elewacji i dolin na kierunku WNW-ESE, które tworzą główne formy orograficzne. Rzeźba terenu jest wynikiem intensywnego erozyjnego działania lodowców i wód roztopowych. Różnice wysokości terenu są znaczne, sięgając do 74 m. Najwyższy punkt to szczyt wału morenowego na południowy-wschód od Szreniawy (około 127 m n.p.m.), a najniższy to koryto Warty

(około 53 m n.p.m.) we wschodniej części gminy. Wysokości względne w północnej części gminy rzadko przekraczają 10 m

5.2.2. Zarys historii obszaru gminy

Ze względu na opisane wcześniej ukształtowanie terenu gminy Komorniki osadnictwo na jej obszarze jest nierównomierne i skupiało się głównie w obrębie doliny Wirynki, a także w rejonie Komornik, Głuchowa i Plewisk.

Pierwsze ślady osadnictwa na obszarze gminy datowane są na ok. IX-VII tysiąclecie p.n.e., gdy na teren ten wkraczały pierwsze grupy społeczności mezolitycznych, zajmujących się łowiectwem, zbieractwem i rybołówstwem. W samych Komornikach odkryto ślady obecności człowieka z tzw. kultury pomorskiej. Granica zasięgu osadnictwa neolitycznego (druga połowa IV tysiąclecia p.n.e.) sięga linii Łęczycza - Wiry - Komorniki - Głuchowo. Od tego czasu osadnictwo na tym obszarze było już ciągłe.

Ewidencja archeologiczna pozwala sugerować, że w epoce brązu i na początku epoki żelaza (tzw. kultura łużycka) pojawiły się już względnie stabilne jednostki osadnicze, obejmujące osadę i cmentarzysko. Nie jest wykluczone, że posiadały one swego rodzaju prawo własności do eksploatowanego terenu.

Pierwsze wzmianki o Komornikach pochodzą z bulli papieża Innocentego II z roku 1136.

Koncentracja osadnictwa średniowiecznego występuje wokół Głuchowa i Komornik stanowiących niewątpliwie pozostałości późnośredniowiecznych wsi. W tym okresie Komorniki były osadą, która rozwijała się głównie dzięki rolnictwu i położeniu w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych, w tym drogi prowadzącej do Poznania – jednego z głównych ośrodków państwa Piastów. Okoliczne ziemie były podzielone na liczne posiadłości należące do rodów rycerskich oraz kościelnych. We wczesnym średniowieczu powstał prawdopodobnie gród w Głuchowie. Obecnie nie jest znana jego lokalizacja. Na przełomie XIII i XIV wieku wprowadzono na te tereny kolonizację na prawie niemieckim. Wiązała się ona z wyznaczeniem ścisłych granic gruntów, przeprowadzeniem regularnego podziału pól, tworzeniem wsi o zwartej zabudowie. Na bazie istniejącego już osadnictwa lokowano następujące wsie: Głuchowo (1301 r.), Komorniki (1286-1297), Plewiska (1335) i Wiry (1357). Większość terenów objętych granicami Gminy Komorniki należała do biskupa poznańskiego, zatem tworzone tu głównie tzw. osady służebne.

W okresie nowożytnym, szczególnie w XVI i XVII wieku, obszar dzisiejszej gminy był silnie związany z historią Wielkopolski jako regionu, który był jednym z centrów

gospodarczych Rzeczypospolitej. W czasie potopu szwedzkiego i późniejszych wojen, tereny te były wielokrotnie dewastowane, co wpływało na rozwój osadnictwa i gospodarki.

W czasie zaborów rozwinęła się prywatna własność ziemską. W 1833 roku powstało wójtostwo Komorniki z siedzibą w Fabianowie, które swym zasięgiem obejmowało znaczną część dzisiejszego Poznania: Junikowo, Fabianowo, Kotowo, Ławicę, Marcelin, Rudnicze, Świerczewo, Żabikowo, a także Gołuski, Dąbrowę, Dąbrówkę, Gurowo, Skórzewo, Sobiesierne, Twardowo, Wysogotowo oraz znaczną część obecnej Gminy Komorniki, ale bez Wir i Łęczycy. Ludność Ziemi Komornickiej zaciekle broniła się przed kolonizacją pruską. Jedynie w Łęczycy połowa gospodarstw przeszła w ręce niemieckie. Ostoją polskości pozostały Komorniki, gdzie w latach 80. XIX w. protestowano przeciwko rugowaniu języka polskiego ze szkoły. Jednym z gorliwych patriotów z tych terenów był Ksawery Malinowski, ksiądz tutejszej parafii w latach 1853-1881, uczestnik powstania listopadowego, językoznawca, propagator nowych technologii w rolnictwie, należał do współzałożycieli Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1857 r.) i Teatru Polskiego w Poznaniu. Za swoje zasługi dla krzewienia polskości i osiągnięcia naukowe PTPN wystawiło mu na mogile popiersie, które stoi do dziś przy kościele parafialnym w Komornikach.

W 1900 r. proboszczem Komornik został ksiądz Stanisław Gładysz, który wraz z Leonem Plucińskim założyli Koło Obywatelskie. Jego celem było budzenie poczucia narodowego wśród ludu wiejskiego. Ksiądz Gładysz przeciwstawił się komisji kolonizacyjnej. Sam kupił majątek w Komornikach i rozparcelował go między chłopów. Był również członkiem rady nadzorczej Spółki Parcelacyjnej Rolników.

W dwudziestoleciu międzywojennym patriotyczne poczynania kontynuowała organizacja sportowo-gimnastyczna „Sokół”, która skupiała postępową młodzież. W Komornikach liczyła ona ok. 30 członków. Zmierzch „Sokoła” zapoczątkowało powstanie organizacji „Strzelec”. W okresie międzywojennym najwięcej ziemi należało do ks. Adama Czartoryskiego (Głuchowo, Wiry). Szreniawa była w rękach dr Glabisza, Plewiska posiadali Freudenreichowie, Chomęcice – Jordanowie, a Komorniki – Żurowska.

W Szreniawie, Komornikach, Plewiskach i Głuchowie przetrwały parki dworskie, skomponowane na początku lub w połowie XIX wieku w stylu angielskim.

Do najciekawszych obszarów gminy należy uroczysko Kątnik, tak z przyrodniczego, jak i krajobrazowego punktu widzenia. Teren ten wyróżnia się obecnością starorzeczy o dnach porośniętych bardzo bogatą roślinnością tworzącą różnobarwne kobierce, a także kilku skupień pomnikowych drzew. Ponadto spośród gatunków rzadkich i bardzo

rzadkich od kilku lat gnieździ się nad Wartą tracz nurogęś (jedyna lęgowa para w okolicy Poznania). Tylko tu gnieźdzą się: trzmiełojad i pustułka, kania ruda, kropiatka i żuraw. W urwistych brzegach ujściowego odcinka Wirynki lęgnie się rzadki zimorodek. Spotkać też można bobry.

(tekst pochodzi ze strony komorniki.pl oraz z Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017)

5.2.3. Zasoby oraz stan dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Podstawowymi elementami materialnego dziedzictwa kulturowego są zabytkowe obiekty budownictwa i architektury, układy przestrzenne i krajobrazowe (urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły pałacowe, dworskie, folwarczne i parkowe, cmentarze i inne). Ze względu na znaczne wartości historyczne i kulturowe ochronie konserwatorskiej podlegają obszary krajobrazu kulturowego o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zespoły urbanistyczne, obiekty architektury, kształtowane tereny zielone, zabytki ruchome oraz stanowiska archeologiczne.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 5 zespołów folwarcznych/dworsko-folwarcznych: Komorniki, Plewiska, Chomęcice, Wiry i Szreniawa. Najlepiej zachowanym zespołem jest ten ostatni – w Szreniawie. Obecnie jest to głównie teren Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie. Z zespołu w Chomęcicach zachowały się jedynie dwa budynki – chlewnia i czworak. Budynek pałacowy został gruntownie przebudowany i obecnie nie przypomina swojej pierwotnej formy. W Wirach na terenie dawnego zespołu folwarcznego wybudowana została nowa szkoła podstawowa. Zachowały się budynki spichlerza, kuźni, żrebięciarnia oraz trzy budynki mieszkalne (dwa ośmioraki i czworak). Na terenie pofolwarcznym w Komornikach obecnie działa tartak. Z zabudowań pozostały – stodoła, spichlerz/wozownia, budynek mieszkalny oraz mocno przebudowany dwór. W skład zespołu wchodzi również park dworski, który nie jest dostępny dla odwiedzających. W Plewiskach zespół folwarczyński składa się z dworu (wymaga remontu), obory, kuźni oraz parku dworskiego, który udostępniony został mieszkańcom.

Na terenie gminy Komorniki, prócz zespołów folwarcznych, zlokalizowane są dwa zespoły obiektów sakralnych – w Wirach i w Komornikach. Zespół obiektów sakralnych w Komornikach położony jest w zachodniej części wsi i posiada kompozycję rozproszoną. Obiekty tworzące zespół powstawały na przestrzeni wieków, a co za tym idzie autorzy poszczególnych obiektów nie działali z myślą o tworzeniu zespołu architektonicznego. W związku z czym obiekty tworzą zespół funkcjonalny, połączony wspólną historią, a nie powiązaniami urbanistycznymi. W centralnym miejscu

założona, na zakręcie, znajduje się kościół (wpisany do rejestru zabytków) stanowiący dominantę. Kościół otoczony niskim kamiennym murem z dwiema bramami. Przy bramie wschodniej znajduje się tablica upamiętniająca poległych podczas II wojny światowej parafian. Na wschód od kościoła znajduje się plebania (wpisana do rejestru zabytków) (początkowo miała pełnić funkcję ochronki), która została rozbudowana na początku XXI w., na zachód, po drugiej stronie ulicy, zlokalizowany jest budynek dawnej plebanii (obecnie budynek mieszkalny). Na południe i południowy-wschód od kościoła, po drugiej stronie ulicy, znajduje się organistówka (obecnie budynek nieużytkowany, zabezpieczony) oraz dwór – gruntownie przebudowany. Dodatkowo założenie obejmowało trzy budynki gospodarcze – obecnie nieistniejące.

W Wirach zespół obiektów sakralnych położony jest w środkowej części wsi, wzdłuż ulicy Komornickiej i posiada kompozycję swobodną. Obiektami wchodzącymi w skład zespołu są: kościół stanowiący dominantę układu wraz z cmentarzem przykościelnym, brama z ogrodzeniem, dom parafialny, plebania oraz budynek gospodarczy. Istotną rolę w kompozycji zespołu obiektów sakralnych odgrywa zieleń, tj. drzewa wokół kościoła i przy domu parafialnym oraz zieleń w ogrodzie i sadzie. Kościół wraz z ogrodzeniem i bramą oraz domem parafialnym posiadają detale i elementy neoromańskie i zostały wpisane do rejestru zabytków. Najstarszym budynkiem zespołu jest plebania, która powstała w 1864 roku. Przy plebani zlokalizowany jest budynek gospodarczy z przełomu XIX i XX w.

Jak wspomniano we wcześniejszych rozdziałach, na szczególną uwagę zasługują centra układów ruralistycznych w miejscowościach Chomęcice (obszar zabudowany, między ulicami Śródkową i Poznańską), Komorniki (otoczenie kościoła parafialnego, plebani, organistówki i dworu z parkiem, rejon ulicy Pocztovej – zespół szkół), Plewiska (obszar między ulicami Stawną, Ogrodową i Grunwaldzką), Szreniawa (obszar założenia pałacowo-parkowo-folwarcznego z czworakami), Wiry (otoczenie skrzyżowania ulic: Komornickiej, Łęczyckiej i Zespołowej). To właśnie w tych miejscach znajdują się największe skupiska budynków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków. Niemniej jednak na terenie całej gminy Komorniki nie zachowało się wiele budynków mieszkalnych, które zasługują na wpisanie do GEZ. Łącznie do Gminnej Ewidencji Zabytków wpisano 112 obiektów/obszarów, z czego 42 stanowią budynki mieszkalne. Budynki mieszkalne, ujęte w GEZ, pochodzą głównie z początku XX wieku. Są to w większości budynki murowane z cegły.

Dodatkowo na terenie gminy Komorniki zlokalizowane są dwa zespoły kolejowe. Pierwszym jest zespół dawnego przystanku kolejowego Plewiska, który powstał ok 1900 r. Posiadał małe znaczenie. Usytuowano go w 314,56 km linii kolejowej Poznań-

Zbąszyń, przy przejeździe kolejowym zlokalizowanym na drodze ze Skórzewa do Plewisk. Linię kolejową oddano do użytku 26 czerwca 1870 r. i była ośią od której poprowadzono szereg połączeń o znaczeniu lokalnym. Na zespół składa się budynek mieszkalny oraz budynek gospodarczy wraz z układem torów kolejowych. W trakcie modernizacji linii kolejowej i przystanku wyburzono parterowy budynek dworcowy, wybudowany po II wojnie światowej. W budynku tym mieściła się kasa, poczekalnia oraz pomieszczenie dróżnika. Budynek ostatecznie rozebrano w 1995 r. Zachowane budynki prezentują skromne walory zabytkowe, brak również wyposażenia zabytkowego. Drugi znajduje się w Szreniawie. Stacja kolejowa w Szreniawie została zbudowana w 1909 r., w czasie budowy odcinka linii z Grodziska Wlkp. do Poznania. Stacja posiada charakter małej stacji i stanowi modelowe rozwiązanie przestrzenno-konstrukcyjne i architektoniczne zespołów stacji kolejowych budowanych na przełomie XIX w i XX w. (oparte na katalogu opracowanym w Niemczech). W skład zespołu wchodzi budynek dworca, budynek gospodarczy z sanitariatami (szalety), budynek mieszkalny oraz zlokalizowany przy nim budynek gospodarczy. Założenie stacji w sposób znaczący kształtuje krajobraz kulturowy miejscowości.

W GEZ ujęto również cztery zabytkowe cmentarze – Komorniki (cmentarz parafialny), Wiry (cmentarz przykościelny oraz cmentarz parafialny, Łęczycza (cmentarz ewangelicki). Cmentarz zlokalizowany przy kościele parafialnym w Wirach jest wpisany do rejestru zabytków (nr rej. 2591/A. z 30 maja 1996 roku). Cmentarz parafialny (rzymskokatolicki) w Komornikach usytuowany jest w centrum wsi. Założenie datuje się ok. 1800 r. Na cmentarzu znajdują się zabytkowe nagrobki, najstarszy z 1845 r. Cmentarz ma regularny kształt. Przez środek (od bramy przy ul. Poznańskiej) przebiega główna aleja wyznaczona szpalerami drzew. W obrębie cmentarza znajduje się kaplica z kostnicą oraz krzyż. Teren cmentarza jest ogrodzony, a brama główna od ulicy Poznańskiej zabytkowa. W Wirach cmentarz parafialny, (rzymskokatolicki) został założony pod koniec XIX w. Na cmentarzu znajdują się zabytkowe nagrobki, najstarszy z 1890 r. Cmentarz o regularnym kształcie, na planie prostokąta, przez środek (od bramy) przebiega główna aleja wyznaczona szpalerami drzew. W obrębie cmentarza znajduje się kaplica z początku XX w. oraz krzyż. Teren jest ogrodzony. W Łęczycy cmentarz ewangelicki zlokalizowany jest na wyniesieniu przy ulicy Cmentarnej w Łęczycy (dawniej Wiry). Ma regularny kształt (kwadrat) i został założony około połowy XIX w. Na cmentarzu znajdują się zabytkowe nagrobki, najstarszy z 1859 r.; łącznie zachowało się 8 nagrobków. Nagrobki zdewastowane, teren cmentarza zaniedbany. Teren jest nieogrodzony.

Na terenie gminy Komorniki zlokalizowane są również zabytkowe budynki szkół – w Plewiskach (dwa budynki), Wirach, Szreniawie (obecnie przedszkole), Rosnówku

(obecnie przedszkole), Komornikach i Chomęcicach. Wszystkie budynki wybudowane zostały z cegły i do czasów obecnych elewacje nie są otynkowane. Stan zachowania ocenia się jako dobry/bardzo dobry.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie Gminy znajdują się 18 obiektów/obszarów wpisanych do rejestru zabytków 12 decyzjami oraz zabytki ruchome wpisane 2 decyzjami. Ich zestawienie zawarto w tabeli 1.

Tabela 1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Nazwa	Nr rej.
1.	Park dworski, Głuchowo, 2 poł. XIX w.	1838/A z 02.03.1981
2.	Park dworski, Komorniki, 2 poł. XIX w.	1805/A z 18.08.1980
3.	Plebania, Komorniki ul. Kościelna 12, 1918 r.	2344/A z 3.02.1995
4.	Kościół par. pw. św. Andrzeja Ap., Komorniki ul. Kościelna 34, XV/XVI, 1911-12	2342/A z 27.02.1995
5.	Organistówka, Komorniki ul. Kościelna 39, XVIII w., 2 poł. XIX w.	2343/A z 3.02.1995
6.	Park dworski, Plewiska, Pocz. XIX w.	837/Wlkp/A z 18.08.1980 i z 31.03.2011
7.	Mauzoleum Bierbaumów, Szreniawa ul. Dworcowa b.nr, 1860 r.	2277/A z 14.07.1993
8.	Park dworski, Szreniawa, Poł. XIX w.	1804/A z 18.08.1980
9.	Pałac, Szreniawa ul. Dworcowa 4, 1852-1853 r./ pocz. XX w.	1907/A z 12.04.1983
10.	Zespół folwarczny, Szreniawa, 1853-1930 r.	9/Wlkp/A z 27.05.1999
10.1	Rządcówka, Szreniawa ul. Dworcowa 7, 2 poł. XIX w.	
10.2	Obora, Szreniawa ul. Dworcowa 9, 3 ćw. XIX w.	
10.3	Spichlerz, Szreniawa ul. Dworcowa 9, 1852-1853 r.	
10.4	Gorzelnia, Szreniawa ul. Nowa 7, 1905-1907 r.	
11.1	Kościół par. pw. św. Floriana, Wiry ul. Komornicka 172, 1900 r.	2591/A z 30.05.1996
11.2	Ogrodzenie mur.-meł. z bramą, Wiry ul. Komornicka 172, 1900 r.	
11.3	Cmentarz przykościelny, Wiry ul. Komornicka 172, 1900 r.	
12.	Dom parafialny, Wiry ul. Komornicka 175, 1906 r.	1053/Wlkp/A z 23.05.2018
13.	Wystrój i wyposażenie kościoła par. pw. św. Floriana w Wirach (38 pozycji)	112/Wlkp/B z 19.02.2008
14.	Wystrój i wyposażenie kościoła par. pw. św. Andrzeja Apostoła w Komornikach (37 pozycji)	325/Wlkp/B z 06.02.2014

5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Obowiązek prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków (dalej: „GEZ”) nieruchomości spoczywa na Wójcie Gminy. Zgodnie z art. 21 Ustawy o ochronie

zabytków i opiece nad zabytkami ewidencja zabytków jest ona podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Zakres działań związanych z utworzeniem i sposobem zakładania Gminnej Ewidencji Zabytków reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r., poz. 1886 ze zm).

GEZ prowadzona jest w formie kart adresowych obiektów (budynków, historycznych zespołów budowlanych, cmentarzy, układów zieleni zabytkowej i krajobrazu kulturowego oraz stanowisk archeologicznych), jako dokument otwarty, podlegający weryfikacji i aktualizacji. Aktualizacja polega m.in. na wykreślaniu z GEZ obiektów nieistniejących lub gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji itp.) lub uzupełnieniu o nowe pozycje, gdy zaszły zmiany w statusie prawnym – np. poprzez wpis do rejestru zabytków, nowe ustalenia naukowe, odkrycie nowych stanowisk archeologicznych.

By zapewnić ochronę dziedzictwa kulturowego (tj. zabytków ujętych w rejestrze, GEZ czy zabytków archeologicznych) winno się przede wszystkim respektować wyznaczone strefy ochrony stanowisk archeologicznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych i wprowadzać do tychże aktów zapisy zapewniające prawidłową ochronę dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych, obszarów chronionych (np. zabytkowych cmentarzy, układów urbanistycznych), a także obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.4.1. Zabytki nieruchome

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Komorniki powstała w 2008 roku. Zarządzeniem nr 652/2023 Wójta Gminy Komorniki z dnia 18 kwietnia 2023 roku zaktualizowano Gminną Ewidencję Zabytków dla Gminy Komorniki. Wówczas GEZ obejmowała 115 obiektów/obszarów, z czego 17 obiektów/obszarów było wpisanych do rejestru zabytków województwa Wielkopolskiego. W 2024 roku z GEZ wyłączono 3 obiekty (Zarządzenie nr 815/2024 Wójta Gminy Komorniki z dnia 4 kwietnia 2024 roku), w związku z czym obecnie GEZ dla Gminy Komorniki obejmuje 112 obiektów/obszarów. Spis obiektów ujętych w GEZ stanowi załącznik nr 1 do niniejszego Programu. 15 obiektów stanowi własność lub współwłasność Gminy. Ich stan często nie jest zadowalający, a niektóre z nich wymagają remontu (np. Organistówka, Kuźnia

i Spichlerz w Wirach, zabudowania pofolwarczne w Plewiskach). Stan zachowania zabytków nieruchomych ujętych w GEZ został określony w kartach adresowych.

5.4.2. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Komorniki zlokalizowane są zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków (tabela 1) i są one związane z obiektami sakralnymi. Do tego rodzaju dziedzictwa kulturowego Gminy wlicza się wyposażenie Kościoła pw. św. Andrzeja Apostoła w Komornikach. Wnętrze Kościoła zostało odrestaurowane, na ścianach i sklepieniach odrestaurowano modernistyczną polichromię. W Kościele szczególnie warto zwrócić uwagę na barokowy ołtarz główny z 1789 roku, który jest dziełem sztukatorów włoskich. Wykonany został z narzutu i pomalowany na początku XX wieku w kolorystyce nawiązującej do polichromii ścian. W ołtarzu znajdują się dwa obrazy: obraz górny przedstawia Matkę Boską Pocieszenia, obraz dolny z wizerunkiem Boskiego Zbawiciela – Chrystusa niosącego Krzyż. Ponadto prócz ołtarza głównego w Kościele znajdują się jeszcze trzy ołtarze boczne. Na chórze zlokalizowane są unikatowe organy wybudowane w 1912 roku przez niemiecką firmę Voelkner z Bydgoszczy. Na wyróżnienie zasługuje również chrzcielnica rokokowa – odnowiona w roku 1992. Prezbiterium oddzielone jest od nawy głównej balustradą z białego marmuru. Z lewej strony, tuż przed prezbiterium, stoi ambona wykonana z drewna w której znajdują się płaskorzeźby czterech ewangelistów – odnowiona w 2002 r. Nad amboną wznosi się piękny baldachim, zwieńczony figurą Chrystusa. W ostatnich latach podczas prac remontowych odnowiono również witraże.

Również w kościele pw. Św. Floriana w Wirach znajdują się ponad 100 letnie organy firmy Knauff i Syn z Bleicherode. Pierwotnie był to instrument 16-głosowy o trakturze pneumatycznej. Organy zbudowano w dwóch bliźniaczych szafach połączonych drewnianym architektonicznym łącznikiem. Ok. 1995 r. organy były remontowane. Jednak mimo konserwacji elementy drewniane zostały zniszczone przez kołatka. Wskutek tego okazało się, że doraźne naprawy nie są w stanie zapobiec destrukcji instrumentu, dlatego parafia podjęła się ogromnego przedsięwzięcia, jakim była przebudowa instrumentu. Na wyróżnienie zasługuje również wnętrze kościoła, które pokryte jest dekoracją malarską z ok. 1900 r., które stanowi uzupełnienie wystroju neoromańskiej świątyni o formach ornamentalnych i figuralnych. Obecnie niestety w części wadliwie przemalowane.

5.4.3. Zabytki archeologiczne

Gminna Ewidencja Zabytków Archeologicznych Gminy Komorniki została założona Zarządzeniem nr 482/2022 Wójta Gminy Komorniki z dnia 17 marca 2022 roku i obejmuje 369 karty adresowe stanowisk archeologicznych. Jedno ze stanowisk figuruje w rejestrze zabytków. Jest to stanowisko nr 54-26/31 (wpis do rejestru zabytków pod nr 1645/A z dnia 10.12.1974 r.). Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi załącznik nr 2 do niniejszego Programu. Dodatkowo na terenie Gminy występuje jeszcze 18 stanowisk archeologicznych o nieznanej lokalizacji.

Analiza chronologiczno-kulturowa zarejestrowanych na terenie Gminy stanowisk archeologicznych wykazała występowanie pozostałości osadnictwa ze wszystkich okresów pradziejów (począwszy od paleolitu) oraz historycznego, przy czym dominuje osadnictwo z kultury łużyckiej, przeworskiej, z okresu wczesnego i późnego średniowiecza oraz czasów nowożytnych.

W latach 1981-1982 przeprowadzono systematyczne badania powierzchniowe i kwerendę archiwalną w ramach ogólnopolskiego projektu Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP), mającego na celu zaewidencjonowanie całości zasobów archeologicznego dziedzictwa kraju. Jej znaczącym uzupełnieniem są stanowiska odkryte w związku z wielkimi inwestycjami drogowymi przecinającymi obszar gminy – autostradą A2 oraz drogami ekspresowymi S5 i S11. Ponadto zespół stanowisk powiększają odkrycia terenowe dokonane przy drobniejszych inwestycjach, np.: zabudowie mieszkaniowej lub robotach liniowych. Stanowiska o nieznanej lokalizacji to najczęściej znaleziska archiwalne, znane z przypadkowych odkryć lub drobnych prac badawczych z okresu przedwojennego, a nawet z końca wieku XIX.

Z powodu liczebności stanowisk archeologicznych trudno określić stan zachowania każdego pojedynczego stanowiska archeologicznego. Z pewnością można jedynie stwierdzić, że stanowiska położone na terenach niezabudowanych, nieużytkach i zalesionych należą do najlepiej zachowanych. Zagrożeniem dla zabytków archeologicznych są wszelkie inwestycje, z którymi związane są roboty ziemne. Na terenie Gminy najbardziej zagrożone są stanowiska położone w strefach już zabudowanych. Natomiast mniej zagrożone są stanowiska zlokalizowane na nieużytkach i terenach dziś zalesionych/zadrzewionych. Kolejnym zagrożeniem jest także budowa nowych dróg lub remonty dróg istniejących, a także budowa podziemnej infrastruktury technicznej.

5.4.4. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy gminy Komorniki charakteryzuje się połączeniem elementów przyrodniczych, historycznych i współczesnych, które tworzą unikalny obraz tego obszaru. Gmina Komorniki jest częścią Wielkopolskiego Parku Narodowego, co stanowi istotny element jej krajobrazu. Park ten jest jednym z najstarszych parków narodowych w Polsce i obejmuje tereny o bogatej florze i faunie, jeziora polodowcowe, moreny, wydmy oraz lasy liściaste. Dominującymi formami krajobrazu są pola uprawne, lasy i tereny rekreacyjne, a także malownicze jeziora.

Gmina Komorniki dynamicznie się rozwija o czym może świadczyć stale rosnąca liczba mieszkańców czy liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Bliskość Poznania sprawia, że teren gminy jest atrakcyjny pod względem inwestycyjnym, co prowadzi do rozwoju infrastruktury oraz wzrostu liczby mieszkańców. Nowoczesne osiedla mieszkaniowe mieszają się z tradycyjną zabudową wsi. Dodatkowo ze względu na uwarunkowania komunikacyjne gminy w obszary dotychczas otwarte wkracza zabudowa wielkopowierzchniowa – hale, magazyny.

Podsumowując, krajobraz kulturowy gminy Komorniki jest zróżnicowany, łączy elementy przyrodnicze z dziedzictwem historycznym i dynamicznie rozwijającą się współczesnością.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Do najważniejszych zabytków na terenie gminy Komorniki należą niewątpliwie zabudowania obecnego Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie – dawna zabudowa folwarczna, w której skład wchodzi: pałac, rządcówka, dwie obory, dwie stodoły ze spichlerzem, gorzelnia, mauzoleum. Całości towarzyszy park dworski. Budynki te pochodzą głównie z połowy XIX w. lub początku XX w., są w dobrym lub bardzo dobrym stanie technicznym, dobrze zachowane, większość z nich wpisana jest do rejestru zabytków (spichlerz, obora, pałac, rządcówka, gorzelnia, mauzoleum). Obecnie pełnią głównie funkcję wystawienniczą. Samo Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie natomiast pełni rolę centrum dokumentacji, edukacji i promocji tradycji rolniczych oraz przemysłu rolno-spożywczego w Polsce. W 2024 roku obchodziło swoje 60-lecie. Jego zadaniem jest gromadzenie, przechowywanie i eksponowanie obiektów związanych z historią rolnictwa i przetwórstwa spożywczego, takich jak maszyny rolnicze, narzędzia, dokumenty oraz dzieła sztuki związane z tematyką wiejską. Ponadto, Muzeum zajmuje się badaniami nad historią wsi i rolnictwa, a także

organizowaniem wystaw czasowych i stałych. Lokalizacja Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie na terenie Gminy Komorniki ma ogromne znaczenie dla jej rozwoju kulturalnego, turystycznego i gospodarczego. Podnosi również prestiż samej Gminy Komorniki, czyniąc ją istotnym punktem na mapie kulturalnej i turystycznej. Muzeum jest jedną z najważniejszych instytucji tego typu w Polsce, co pozytywnie wpływa na wizerunek gminy oraz jej postrzeganie w regionie i kraju. Przyciąga ono tysiące turystów, zarówno z Wielkopolski, jak i spoza niej, co wspiera lokalną gospodarkę, m.in. poprzez zwiększenie ruchu turystycznego, promocję lokalnych produktów oraz rozwój sektora usług. Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie odgrywa kluczową rolę w edukacji poprzez organizowanie m.in. warsztatów i lekcji muzealnych (kierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych, które przybliżają historię i współczesność polskiej wsi, tradycje rolnicze i procesy produkcji żywności), pokazów tradycyjnych prac rolniczych (np. młócenia, orki czy wytwarzania produktów spożywczych, które umożliwiają zrozumienie dawnych technik rolniczych), czy realizację programów edukacyjnych i interaktywnych wystaw, które angażują uczestników w poznawanie historii i znaczenia rolnictwa w rozwoju społeczeństwa. Ponadto Muzeum angażuje się w ochronę tradycji i dziedzictwa niematerialnego, takich jak dawne obrzędy, zwyczaje i rzemiosło. Działania te realizowane są m.in. poprzez dokumentowanie tradycyjnych pieśni, tańców i obyczajów, organizację spotkań z rzemieślnikami i artystami ludowymi, a także promowanie lokalnych wyrobów i kuchni tradycyjnej. Muzeum regularnie organizuje liczne imprezy tematyczne, które przyciągają turystów z całej Wielkopolski i nie tylko. Najważniejsze z nich to Jarmarki tematyczne (takie jak Jarmark Wielkanocny czy Bożonarodzeniowy, które prezentują tradycje świąteczne oraz lokalne produkty), dożynki i festyny rolnicze (gdzie można zobaczyć dawne prace rolnicze oraz tradycyjne obrzędy) czy festiwale regionalne, promujące kulturę ludową i rolniczą, często z udziałem zespołów folklorystycznych.

Omawiając Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie nie można również zapomnieć o Mauzoleum Bierbaumów, wchodzące w skład zespołu folwarcznego i które zlokalizowane jest w bliskim sąsiedztwie Muzeum. Dzięki temu wzbogaca ofertę turystyczną Muzeum w Szreniawie, zachęcając do dłuższego pobytu i eksploracji okolicy. Mauzoleum, jako przykład architektury cmentarnej z końca XIX wieku, jest cennym zabytkiem, który podlega ochronie i konserwacji. Stanowi unikalny element dziedzictwa kulturowego Gminy Komorniki. Mauzoleum zostało wybudowane najprawdopodobniej w 1860 roku przez rodzinę Bierbaumów, która była właścicielem majątku w Szreniawie. Obiekt zbudowany w stylu neogotyckim, miał pełnić funkcję rodzinnego grobowca. Obiekt wzniesiony na

planie krzyża, w formie wysokiej (22 metrowej), czterokondygnacyjnej wieży – w dolnej części (jednokondygnacyjnej) kwadratowa z czterema dobudówkami jednokondygnacyjnymi, nakrytymi osobnymi wysokimi dachami dwuspadowymi, w górnej części trzykondygnacyjna, ośmioboczna, zwieńczona tarasem widokowym. Elewacje nieotynkowane, ceglane. Mauzoleum było wyrazem zarówno pobożności, jak i prestiżu rodziny, co było charakterystyczne dla ówczesnych ziemian. Rodzina Bierbaumów pochodziła z Niemiec, co wpisuje się w proces germanizacji Wielkopolski w okresie zaboru pruskiego. Bierbaumowie osiedlili się w Szreniawie i zarządzali majątkiem, który obejmował grunty rolne oraz zabudowania gospodarcze, rozwijając produkcję rolną w regionie. Po zakończeniu II wojny światowej, majątek Bierbaumów, podobnie jak inne tego typu posiadłości, został znacjonalizowany w ramach reformy rolnej przeprowadzonej przez władze komunistyczne. Samo mauzoleum, podobnie jak wiele takich obiektów, zostało opuszczone i przez dekady pozostawało zaniedbane. Rodzina Bierbaumów została zmuszona do opuszczenia swoich dóbr, a ślady ich obecności w regionie zaczęły stopniowo zanikać. W okresie PRL-u mauzoleum nie pełniło swojej pierwotnej funkcji i nie było objęte wystarczającą opieką konserwatorską, co doprowadziło do jego stopniowego niszczenia. W ostatnich dekadach, dzięki wzrostowi zainteresowania lokalnym dziedzictwem kulturowym i historią regionu, podjęto działania mające na celu ochronę i renowację mauzoleum Bierbaumów. Obiekt stał się częścią narracji historycznej prowadzonej przez Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie, które propaguje wiedzę o losach dawnych właścicieli ziemskich i ich wkładzie w rozwój rolnictwa w Wielkopolsce. Współcześnie mauzoleum jest zabytkiem, który przypomina o wielokulturowej przeszłości regionu i znaczeniu ziemiaństwa w jego historii.

Ważnym zabytkiem na gminy Komorniki jest także budynek tzw. Organistówki. Budynek powstał na Śląsku w XVIII w. i przeniesiony został do Komornik w 2 połowie XIX w. Pierwotnie budynek pełnił funkcję plebanii, a od końca XIX lub początku XX w. organistówki. Do 2018 r. pełnił funkcję mieszkalną. Rozbudowany na początku XX w, później w niewielkim stopniu przebudowany; zachowany w pierwotnej formie. Budynek pierwotnie wolnostojący, parterowy z dachem mansardowym, pokrytym papą na deskowaniu; o ścianach szachulcowych, na kamienno-ceglanym cokole. Obecnie stan budynku jest zły. Budynek został zabezpieczony i przeznaczony do generalnego remontu. Gmina pozyskała środki na jego renowację i w najbliższych miesiącach powinny rozpocząć się prace budowlane, które przywrócą dawną świetność Organistówce.

Kolejnymi budynkami, będącymi wizytówkami Gminy Komorniki są zabytkowe kościoły – w Komornikach i w Wirach. Kościół w Wirach został wzniesiony w 1900 r. na miejscu poprzedniego budynku kościoła. Budynek zbudowany wg projektu arch. Łukomskiego w ramach historyzujących, z użyciem detali i elementów neoromańskich. Budynek przetrwał w pierwotnej formie. W latach 90. XX w. wykonano szereg prac remontowych w obiekcie, m.in. odnowiono dach i elewację. W 2013 roku kolejny raz odnowiono elewację, poddano konserwacji drzwi oraz kruchtę. W 2015 roku odrestaurowano otoczenie zewnętrzne kościoła. Budynek kościoła pw. Św. Andrzeja Apostoła w Komornikach został wzniesiony zapewne na miejscu poprzedniego budynku kościoła. Obecna świątynia została zbudowana w latach 1911-1912 z zachowaniem starego, późnogotyckiego prezbiterium; posiada cechy neobarokowe. W latach 90-tych XX w. prowadzono prace remontowe: wykonano renowację ołtarzy, chrzcielnicy, obrazów, wykonano nową posadzkę marmurową, wykonano remont wieży i zainstalowano elektroniczny zegar z kurantem, zainstalowano żyrandole, dach pokryto nową dachówką. Od początku XXI w. w kościele wykonywane są prace remontowo-renowacyjne, m.in. odrestaurowano polichromię na ścianach, odnowiono elewację kościoła, wyremontowano organy, wymieniono pokrycie dachowe i odnowiono ołtarz główny.

Innym ważnym zabytkiem zlokalizowanym na terenie gminy Komorniki jest dwór w Plewiskach. Budynek powstał na początku XIX w., w czasach gdy właścicielem majątku był Joseph Freudenreich, od tego czasu budynek został wielokrotnie przebudowywany i rozbudowany, zachował pierwotną formę architektoniczną, ale ogólny stan budynku określano jako zły. Przy dworze zlokalizowany jest park dworski, obecnie udostępniony dla mieszkańców.

Na uwagę zasługują również zabytkowe parki zachowane na terenie gminy Komorniki. Są to parki z drugiej połowy XIX wieku położone w Głuchowie, Komornikach, Szreniawie oraz Plewiskach. Park w Komornikach nie jest dostępny dla odwiedzających.

Wśród budynków użyteczności publicznej, na uwagę zasługują: dworzec kolejowy w Szreniawie oraz szkoły w Chomęcicach, Komornikach, Plewiskach, Szreniawie i Rosnówku, wzniesione w początkach XX stulecia.

Do ważniejszych zabytków występujących na terenie gminy Komorniki można zaliczyć również zespoły folwarczne, które zostały opisane w rozdziale 5.2.3.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Dla potrzeb diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT (tabela 2.).

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie, w tym przypadku analiza SWOT dotyczy problematyki zasobu dziedzictwa kulturowego Gminy Komorniki.

Tabela 2. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– działalność na terenie Gminy Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, jako wizytówki Gminy; – dobre powiązania komunikacyjne, w szczególności z miastem wojewódzkim (autostrada, drogi ekspresowe, wojewódzkie, powiatowe, linie kolejowe ze stacjami na terenie Gminy); – dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych; – silne powiązanie z aglomeracją poznańską; – walory przyrodnicze Gminy, tj. występowanie na terenie gminy form ochrony przyrody: Wielkopolski Park Narodowy, Obszary NATURA 2000; – atrakcyjny rekreacyjnie teren położony wzdłuż koryta Warty oraz rzeki Wiryńki; – duże pokrycie planistyczne Gminy; – bardzo dobry stan zachowania obiektów sakralnych; – nowo przyjęta Zarządzeniem Ewidencja Zabytków Archeologicznych (w 2022 r.); – dobrze rozpoznane zabytki nieruchome – przyjęta Zarządzeniem w 2023 r. kompleksowa aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków nieruchomych dla gminy Komorniki; – zintegrowanie GEZ i Gminnej Ewidencji Stanowisk Archeologicznych z Systemem Informacji Przestrzennej Gminy; – obecność lokalnych instytucji kultury (biblioteki, domy kultury), które mogą wspierać ochronę i promocję dziedzictwa.	– małe nasycenia Gminy obiektami zabytkowymi, w tym wpisanymi do rejestru zabytków; – brak popularyzacji wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, co przyczynia się do niewielkiej świadomości społecznej; – brak popularyzacji zabytków znajdujących się na terenie Gminy; – samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych; – niezadawalający stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych i postępujący proces ich niszczenia, (szczególnie tych będących własnością/współwłasnością Gminy); – brak możliwości ingerowania w odnowę zabytkowych obiektów niebędących w zasobie Gminy; – intensywna urbanizacja Gminy; – brak wystarczających środków finansowych na rewitalizację obiektów zabytkowych i ich konserwację; – trudności z uzyskaniem zewnętrznych środków finansowych (krajowych, unijnych) na remont obiektów zabytkowych; – brak dofinansowania gminnego na prace remontowo-konserwatorskie przy prywatnych obiektach zabytkowych; – brak inwestorów zewnętrznych, zainteresowanych rewitalizacją istniejących obiektów zabytkowych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
– rewitalizacja i odbudowa obiektów zabytkowych, w szczególności tych będących własnością Gminy; – możliwość pozyskania funduszy z różnych źródeł, w tym krajowych czy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2021-2027; – zmiany własnościowe obiektów zabytkowych (pozyskiwanie obiektów przez gminę lub zamożnych inwestorów prywatnych); – zabezpieczenie środków w budżecie Gminy na wsparcie prac remontowo – konserwatorskich dla właścicieli zabytkowych obiektów (rozpoczęcie projektu dofinansowań gminnych); – szerzenie wiedzy na temat zabytków i dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez technologię internetową (systemy informacji przestrzennej, strony internetowe) czy działania edukacyjne w szkołach; – wzrost świadomości mieszkańców i poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne; – promocja gminnych zasobów dziedzictwa kulturowego i zabytków; – współpraca międzyregionalna w zakresie dobrych praktyk związanych z tematyką zabytków i dziedzictwa kulturowego.	– pogarszający się stan obiektów zabytkowych (np. ze względu na skomplikowaną sytuację własnościową lub brak środków finansowych); – zniekształcenie historycznej zabudowy w centrach wsi poprzez wprowadzenie nowej zabudowy, nienawiązującej do architektury obiektów zabytkowych i historycznych uwarunkowań; – presja inwestorów na przebudowę i zmianę funkcji obiektów zabytkowych; – niewiedza właścicieli o obowiązkach wynikających z występowania obiektu w Gminnej Ewidencji Zabytków; – wykonywanie prac remontowych i budowlanych przy zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich, bądź niewłaściwe prowadzenie prac budowlanych (niezgodnie ze sztuką budowlaną); – nieprawidłowo prowadzone prace przy zabytkach ruchomych; – brak statusu zabytku niektórych obiektów; – brak udostępnienia atrakcyjnych obiektów o walorach zabytkowych i historycznych przez właścicieli prywatnych, którzy przedkładają swój interes nad dobro społeczne (dobro zabytku); – brak powszechnej świadomości o potencjalnej wartości zastanych zasobów kulturowych; – żywioły, takie jak: pożary, powódzie, itd.

7. Założenia programowe

W toku analizy określono 2 priorytety realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, które zostaną zrealizowane zgodnie z wyznaczonymi kierunkami działań i za pomocą wyszczególnionych zadań (tabela 3). Gmina Komorniki powinna dążyć do najbardziej efektywnego realizowania założonych kierunków działań i zadań, w związku z tym zadaniem Gminy jest odpowiednio szybkie reagowanie i aktualizowanie działań i zadań w razie wystąpienia społeczno-gospodarczych zmian w okresie obowiązywania Programu.

Priorytety Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Komorniki na lata 2025-2028:

- I. Ochrona i rewaloryzacja zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy oraz świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego**
- II. Promocja dziedzictwa kulturowego Gminy i edukacja na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego**

Tabela 3. Priorytety, kierunki działań i zadania

PRIORYTET I: Ochrona i rewaloryzacja zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy oraz świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
KIERUNEK DZIAŁANIA	ZADANIA
1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	1.1. Monitoring stanu zachowania zabytków, stanowiących własność Gminy; 1.2. Prowadzenie bieżących prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy; 1.3. Renowacja oraz zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością Gminy) do nowych funkcji – m.in. Organistówka, Spichlerz i Kuźnia w Wirach; 1.4. Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością Gminy; 1.5. Podjęcie przez Radę Gminy stosownej uchwały dotyczącej udzielania właścicielom obiektów zabytkowych dotacji z budżetu gminy na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach nieruchomości; 1.6. Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach nieruchomości na podstawie stosownej uchwały (z zadania 1.5.).
2. Ochrona dziedzictwa kulturowego	2.1. Systematyczne sporządzanie i uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów, które są nimi objęte, w szczególności dla terenów o stosunkowo dużym

	nasyceniu obiektami zabytkowymi (np. miejscowość Szreniawa); 2.2. Uwzględnienie ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego w aktach planowania przestrzennego, poprzez wprowadzanie do nich stosownych zapisów; 2.3. Wykonywanie corocznej aktualizacji Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych;
3. Monitoring dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o nim	3.1. Przyjęcie przez Radę Gminy Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji; 3.2. Bieżący monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków (w tym monitorowanie stanu zachowania obiektów w niej ujętych) i jej aktualizacja oraz uzupełnianie; 3.3. Bieżące uzupełnianie i aktualizowanie Gminnej Ewidencji Stanowisk Archeologicznych; 3.4. Założenie, prowadzenie i aktualizacja zakładki o zabytkach na stronie internetowej Gminy; 3.5. Oznakowanie obiektów zabytkowych (ujętych w GEZ), będących własnością Gminy.
PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego Gminy i edukacja na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego	
1. Podnoszenie świadomości i edukacja dzieci, mieszkańców i właścicieli obiektów zabytkowych w zakresie dziedzictwa kulturowego i jego ochrony	1.1. Wprowadzenie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej, np. we współpracy z GOK, biblioteką i szkołami; 1.2. Organizacja konkursów dla dzieci z zakresu lokalnej historii i lokalnego dziedzictwa kulturowego np. we współpracy z GOK, biblioteką i szkołami; 1.3. Popularyzacja dziedzictwa kulturowego Gminy podczas imprez masowych np. we współpracy z GOK i biblioteką; 1.4. Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także w zagospodarowaniu obszarów i terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo; 1.5. Opracowanie porad dotyczących zasad zabezpieczenia i prowadzenia prac konserwatorskich przy zabytkach i ich publikacja na stronie internetowej Gminy np. w formie broszury (m.in. w nowej zakładce o zabytkach); 1.6. Wspieranie rozwoju lokalnych stowarzyszeń związanych z tematyką zabytków i dziedzictwa kulturowego, muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci.
2. Promocja zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy	2.1. Publikacja informacji o dziedzictwie kulturowym Gminy na stronach internetowych związanych z tą problematyką, np. zabytek.pl;

	2.2. Zamieszczanie na stronie internetowej Gminy (np. w ramach powstałej zakładki na stronie) oraz w gminnych mediach społecznościowych informacji o najważniejszych zabytkach Gminy Komorniki; 2.3. Nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów/obszarów zabytkowych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w celu ustalenia możliwości i zasad ich udostępnienia, w szczególności w odniesieniu do parków i obiektów będących własnością instytucji; 2.4. Współpraca z powiatem oraz sąsiednimi gminami w zakresie wspólnej promocji regionu; 2.5. Promocja i wspieranie lokalnych inicjatyw realizowanych w zabytkowych obiektach, takich jak np.: ogólnodostępne ekspozycje związane z wydarzeniami historycznymi, tradycją miejsca czy lokalnymi osobistościami.
--	---

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz Gminy Komorniki na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Działania te mogą być delegowane innym podmiotom (np. stowarzyszenia, biblioteki, gminny ośrodek kultury), niemniej jednak koordynacja działań spoczywać będzie na władzach Gminy. Cele, priorytety, działania oraz zadania wyznaczone w niniejszym Programie winny być realizowane poprzez następujące instrumenty:

- **prawne** (wynikające z przepisów ustawowych, w szczególności dotyczących zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków cennych obiektów będących własnością gminy, a także wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- **finansowe** (dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne w tym w szczególności polegające na finansowaniu prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje);
- **społeczne** (działania edukacyjne, współpraca z właścicielami i użytkownikami zabytków, współdziałanie z organizacjami społecznymi);
- **koordynacji** (realizacja projektów i programów powiatu dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy, współpraca z konserwatorem zabytków i sąsiednimi samorządami celem wypracowania wspólnej polityki ochrony);
- **kontrolne** (aktualizacja i weryfikacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring i aktualizacja POnZ, analiza stanu zachowania obiektów zabytkowych).

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków Wójt zobowiązany jest do sporządzania, po 2 latach od daty uchwalenia, sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami i przedstawienia go Radzie Gminy. Wykonanie sprawozdania poprzedza ocena stopnia realizacji gminnego programu, uwzględniająca wykonanie zadań przyjętych do realizacji oraz uzyskane efekty. Za kryteria służące ocenie realizacji programu opieki mogą służyć między innymi:

W ramach PRIORYTETU I:

- procentowy udział wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami stanowiącymi własność Gminy,
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowiących własność Gminy,
- liczba wyremontowanych (i będących w trakcie remontu) budynków zabytkowych, będących własnością/współwłasnością gminy (z podaniem obecnej funkcji obiektu),
- wartość finansowa przyznanych dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych nie będących własnością Gminy,
- wartość pozyskanych środków finansowych na ochronę zabytków ze źródeł zewnętrznych,
- liczba oznakowanych obiektów zabytkowych,
- liczba uchwalonych/sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujących obiekty wpisane do GEZ,
- liczba wpisanych i skreślanych zabytków z Gminnej Ewidencji Zabytków;
- informacja na jakim etapie jest tworzenie zakładki na stronie internetowej Gminy, dotyczącej zabytków.

W ramach PRIORYTETU II:

- liczba konkursów, wystaw i imprez propagujących wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego,
- liczba publikacji i folderów poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego, w tym informacja o zamieszczanych treściach w mediach społecznościowych i w zakładce o zabytkach,
- informacja o udostępnionych dla odwiedzających obiektach/obszarach zabytkowych, niebędących własnością gminną;
- informacje czy promowano „dobre praktyki” konserwatorskie przy obiektach będących własnością prywatną.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie spoczywa na jego właścicielu. Właściciel (osoba fizyczna albo samorząd) może ubiegać się o dotacje z budżetu państwa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane. Dotacji udziela Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, bądź Wojewódzki Konserwator Zabytków. Istnieje możliwość pozyskania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami ze:

- **źródła krajowych**, takich jak:
 - Budżet powiatu poznańskiego,
 - Budżet województwa wielkopolskiego,
 - Rządowy Fundusz Odbudowy Zabytków,
 - Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
 - Fundusz Kościelny,
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
- **źródła zagranicznych**, takich jak:
 - Fundusze strukturalne UE.

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Finansowe wsparcie Gminy w latach 2025-2028 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego powinno w miarę możliwości wzrastać. Ważnym elementem wspierania budżetu Gminy będą dotacje unijne i krajowe. Ponadto wyznaczone w POnZ zadania mogą też być realizowane przez instytucje kultury i oświatowe podległe Gminie lub funkcjonujące na jego terenie (np. GOK, biblioteka, szkoły) w ramach działalności bieżącej. Dodatkowo (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) Gmina może wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia, parafie).

Planowane zadania na okres trwania Programu wraz ze sposobem finansowania zestawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Zadania z zakresu opieki i ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego wraz z proponowanym źródłem finansowania

ZADANIE	Realizator	Planowane źródło finansowane	Rok			
			2025	2026	2027	2028
Monitoring stanu zachowania zabytków, stanowiących własność Gminy (I-1.1.)	Wydział Inwestycji i Remontów; Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Budżet Gminy	X	X	X	X
Prowadzenie bieżących prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy (I-1.2.)	Wydział Inwestycji i Remontów	Budżet Gminy; Środki zewnętrzne ze źródeł krajowych i unijnych	X	X	X	X
Renowacja oraz zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością Gminy) do nowych funkcji – m.in. Organistówka, Spichlerz i Kuźnia w Wirach (I-1.3.)	Wydział Inwestycji i Remontów	Budżet Gminy; Środki zewnętrzne ze źródeł krajowych i unijnych	X	X	X	X
Aplikowanie o środki zewnętrzne na rewaloryzację zabytków będących własnością Gminy (I 1.4.)	Referat środków zewnętrznych	Budżet Gminy	X	X	X	X
Wspieranie poczynąń właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów – corocznie przyznanie dotacji celowych zgodnie z uchwałą Rady Gminy (I-1.5. i I-1.6.)	Wydział Ochrony Środowiska; Inspektor ds. pozyskiwania środków zewnętrznych	Dotacja celowa z budżetu Gminy	X	X	X	X
Sporządzanie i uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów, które są nie są nimi objęte, w szczególności dla terenów o stosunkowo dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (np. miejscowość Szreniawa) oraz uwzględnienie ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego w aktach planowania przestrzennego, poprzez wprowadzanie do nich stosownych zapisów (I-2.1. i I-2.2.)	Wydział Planowania Przestrzennego; Rada Gminy	Budżet Gminy	X	X	X	X

ZADANIE	Realizator	Planowane źródło finansowane	Rok			
			2025	2026	2027	2028
Wykonywanie corocznej aktualizacji Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (I-2.3.)	Wydział Administracyjny	Budżet Gminy	x	x	x	x
Przyjęcie przez Radę Gminy Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (I-3.1.)	Wydział Ochrony Środowiska; Rada Gminy	Budżet Gminy	X *2024			X
Okresowe monitorowanie realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (I-3.1.)	Wydział Ochrony Środowiska	Budżet Gminy			X	
Bieżący monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków i jej aktualizacja oraz uzupełnianie (I-3.2.)	Wydział Ochrony Środowiska	Budżet Gminy	X	X	X	X
Bieżące uzupełnianie i aktualizowanie Gminnej Ewidencji Stanowisk Archeologicznych (I-3.3)	Wydział Ochrony Środowiska	Budżet Gminy	X	X	X	X
Utworzenie zakładki o zabytkach na stronie internetowej Gminy (I-3.4.)	Wydział Ochrony Środowiska; Referat promocji i komunikacji społecznej	Budżet Gminy	X			
Prowadzenie i aktualizacja zakładki o zabytkach na stronie internetowej Gminy (I-3.4.)	Wydział Ochrony Środowiska; Referat promocji i komunikacji społecznej	Budżet Gminy	X	X	X	X
Oznakowanie obiektów zabytkowych (ujętych w GEZ), będących własnością Gminy (I-3.5.)	Wydział Ochrony Środowiska	Budżet Gminy; Środki zewnętrzne ze źródeł krajowych i unijnych	X			
Wprowadzenie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej (II-1.1.)	Wydział Oświaty i Spraw Społecznych; GOK; Biblioteka Publiczna; Szkoły na terenie gminy Komorniki	Budżet Gminy; Środki zewnętrzne ze źródeł krajowych i unijnych; Środki GOK, szkół	X	X	X	X

ZADANIE	Realizator	Planowane źródło finansowane	Rok			
			2025	2026	2027	2028
Organizacja konkursów dla dzieci z zakresu lokalnej historii i lokalnego dziedzictwa kulturowego (II-1.2.)	Wydział Oświaty i Spraw Społecznych; GOK; Biblioteka Publiczna; Szkoły na terenie gminy Komorniki	Budżet Gminy; Środki GOK, szkół	X	X	X	X
Popularyzacja dziedzicowa kulturowego Gminy podczas imprez masowych (II-1.3.)	Referat promocji i komunikacji społecznej; GOK; Biblioteka Publiczna	Budżet Gminy; Środki GOK	X	X	X	X
Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także w zagospodarowaniu obszarów i terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo (II-1.4.)	Wydział Ochrony Środowiska; Referat promocji i komunikacji społecznej	Budżet Gminy				X
Opracowanie porad dotyczących zasad zabezpieczenia i prowadzenia prac konserwatorskich przy zabytkach i ich publikacja na stronie internetowej Gminy np. w formie broszury (m.in. w nowej zakładce o zabytkach) (II-1.5)	Wydział Ochrony Środowiska; Referat promocji i komunikacji społecznej	Budżet Gminy		X		
Wspieranie rozwoju lokalnych stowarzyszeń związanych z tematyką zabytków i dziedzictwa kulturowego, muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci (II-1.6.)	Referat promocji i komunikacji społecznej; GOK; Biblioteka Publiczna;	Budżet Gminy; Środki GOK	X	X	X	X
Publikacja informacji o dziedzictwie kulturowym Gminy na stronach internetowych związanych z tą problematyką (np. zabytek.pl) oraz zamieszczanie na stronie internetowej Gminy (np. w ramach powstałej zakładki na stronie) oraz w mediach społecznościowych informacji o najważniejszych zabytkach Gminy Komorniki (II-2.1. i II-2.2.)	Wydział Ochrony Środowiska; Referat promocji i komunikacji społecznej	Budżet Gminy	X	X	X	X
Współpraca z właścicielami obiektów/obszarów zabytkowych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w celu ustalenia	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Budżet Gminy	X	X	X	X

ZADANIE	Realizator	Planowane źródło finansowane	Rok			
			2025	2026	2027	2028
możliwości i zasad ich udostępnienia, w szczególności w odniesieniu do parków i obiektów będących własnością instytucji (II-2.3.)						
Współpraca z powiatem oraz sąsiednimi gminami w zakresie wspólnej promocji regionu (II-2.4.)	Wydział Ochrony Środowiska; Referat promocji i komunikacji społecznej	Budżet Gminy	X	X	X	X
Promocja i wspieranie lokalnych inicjatyw realizowanych w zabytkowych obiektach, takich jak np.: ogólnodostępne ekspozycje związane z wydarzeniami historycznymi, tradycją miejsca czy lokalnymi osobistościami (II-2.5.)	Referat promocji i komunikacji społecznej; GOK; Biblioteka Publiczna	Budżet Gminy	X	X	X	X

SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

	Miejscowość	Ulica	Nr posesji	Nr ewid. działki	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze
1.	Chomęcice	Poznańska	57	84/41	Budynek mieszkalny	1905 r.	
2.	Chomęcice	Poznańska	85	426/1	Budynek mieszkalny	1900-1910 r.	
3.	Chomęcice	Poznańska	86	389	Budynek mieszkalny	1900-1910 r.	
4.	Chomęcice	Poznańska	112	373/4	Szkoła	Kon. XIX w.	
5.	Chomęcice	Poznańska	114	318/8	Kapliczka	4 ćw. XIX w.	
6.	Chomęcice	Poznańska	124	321/3	Stodoła	1887 r.	
7.	Chomęcice	Stęszewska	4	490	Budynek mieszkalny	1922 r.	
8.	Chomęcice	Środkowa	-	-	Zespół dworsko-folwarczny	4 ćw. XIX w.	
9.	Chomęcice	Środkowa	-	374/12	Chlewnia (zespół dworsko-folwarczny)	4 ćw. XIX w.	
10.	Chomęcice	Środkowa	4	388/3	Budynek mieszkalny	Ok. 1900 r.	
11.	Chomęcice	Środkowa	10	374/7	Czworak (zespół dworsko-folwarczny)	20-30 l. XX w.	
12.	Głuchowo	Komornicka	-	405/12, 405/13	Park dworski	2 poł. XIX w.	1838/A
13.	Głuchowo	Parkowa	1	338/2	Czworak	XIX/XX w.	
14.	Głuchowo	Stawna	2	405/11	Budynek mieszkalny	20 l. XX w.	
15.	Głuchowo	Stawna	6	339/1	Budynek mieszkalny	k. XIX w.	
16.	Komorniki	Kościelna	-	87/4, 88, 150/3 i cz. 87/6, 150/1, 150/4	Park dworski	2 poł. XIX w.	1805/A
17.	Komorniki	Kościelna	-	-	Zespół folwarczny	2 poł. XIX w. - 1924 r.	
18.	Komorniki	Kościelna	-	-	Zespół obiektów sakralnych	XV/XVI w., XVIII w., XX w.	
19.	Komorniki	Kościelna	12	199/6	Plebania (zespół obiektów sakralnych)	1918 r.	2344/A
20.	Komorniki	Kościelna	34	198	Kościół par. pw. św. Andrzeja Ap. (zespół obiektów sakralnych)	XV/XVI, 1911-12	2342/A
21.	Komorniki	Kościelna	36	84/2	Budynek mieszkalny (zespół obiektów sakralnych)	4 ćw. XIX w.	
22.	Komorniki	Kościelna	39	150/1	Organistówka (zespół obiektów sakralnych)	XVII, 2 poł. XIX	2343/A
23.	Komorniki	Kościelna	41	87/4	Dwór (zespół obiektów sakralnych; zespół folwarczny)	2 poł. XIX w.	

SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

24.	Komorniki	Kościelna	42	81	Budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.	
25.	Komorniki	Kościelna	44	74	Budynek mieszkalny	1909 r.	
26.	Komorniki	Kościelna	45	87/5	Stodoła (zespół folwarczny)	1900-1910 r.	
27.	Komorniki	Kościelna	45	87/5	Spichlerz, wozownia (ob. budynek magazynowy) (zespół folwarczny)	1900-1910 r.	
28.	Komorniki	Pocztowa	17	177	Budynek mieszkalny	1910-1920 r.	
29.	Komorniki	Pocztowa	24	209/3	Budynek mieszkalny	Ok. 1911 r.	
30.	Komorniki	Pocztowa	26	208/2	Budynek mieszkalny	1900-1910 r.	
31.	Komorniki	Pocztowa	30	204/3	Szkoła	4 ćw. XIX w.	
32.	Komorniki	Pocztowa	35	192	Budynek mieszkalny	Ok. 1910 r.	
33.	Komorniki	Pocztowa	34 i 36	203/9, 203/7	Budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.	
34.	Komorniki	Polna	10	263	Budynek mieszkalny	1913 r.	
35.	Komorniki	Poznańska	-	732/1	Brama na cmentarz	Koniec XIX w.	
36.	Komorniki	Poznańska	-	-	Cmentarz parafialny	Ok. 1800 r.	
37.	Komorniki	Poznańska	19	280/11	Karczma (ob. budynek usługowy)	1900-1910 r.	
38.	Komorniki	Poznańska	22	724/1, 724/2	Stodoła	4 ćw. XIX w.	
39.	Łęczyca	Cmentarna	-	-	Cmentarz ewangelicki	Ok. poł. XIX w.	
40.	Łęczyca	Łęczycka	1	125/12	Młyn	1900-1910 r.	
41.	Łęczyca	Polna	15	44	Budynek mieszkalny	Ok. 1910 r.	
42.	Łęczyca	Poznańska	7	71/2	Budynek mieszkalny	Ok. 1910 r.	
43.	Łęczyca	Poznańska	16	225/9	Budynek mieszkalny	Ok. 1910 r.	
44.	Plewiska	Grunwaldzka	581	1269	Pocztą (ob. budynek mieszkalno-usługowy)	1900-1910 r.	
45.	Plewiska	Grunwaldzka	596	1272/4	Budynek mieszkalny	1910 r.	
46.	Plewiska	Grunwaldzka	622	1304/5	Budynek mieszkalny	Pocz. XX w.	
47.	Plewiska	Grunwaldzka	630	1309/6	Stodoła	1900-1910 r.	
48.	Plewiska	Grunwaldzka	630	1308/2	Budynek gospodarczy	1907 r.	
49.	Plewiska	Grunwaldzka	630	1309/6	Budynek mieszkalny	1900-1907 r.	
50.	Plewiska	Kolejowa	b.nr	1216/3	Obora (zespół folwarczny)	1899 r.	
51.	Plewiska	Kolejowa	-	1228/1, 1228/2, 1228/3, 1129, 1216/1, 1210	Park dworski	Pocz. XIX w.	837/Wlkp/A
52.	Plewiska	Kolejowa	b.nr	1228/2	Dwór (zespół folwarczny)	Pocz. XIX w.	

SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

53.	Plewiska	Kolejowa	b.nr	1216/3	Kuźnia (zespół folwarczny)	1900-1910 r.	
54.	Plewiska	Kolejowa	-	-	Zespół folwarczny	poł. XIX w. - 1920 r.	
55.	Plewiska	Kolejowa	-	1212	Zespół dawnego przystanku kolejowego „Plewiska”	Ok. 1900 r.	
56.	Plewiska	Kolejowa	b.nr	1212	Budynek mieszkalny (zespół dawnego przystanku kolejowego „Plewiska”)	Ok. 1920 r.	
57.	Plewiska	Kolejowa	b.nr	1212	Budynek gospodarczy (zespół dawnego przystanku kolejowego „Plewiska”)	Ok. 1900-1920 r.	
58.	Plewiska	Ogrodowa	6	1255/1	Stodoła	Ok. 1910 r.	
59.	Plewiska	Ogrodowa	9	1232/1	Stodoła	1858 r.	
60.	Plewiska	Ogrodowa	9	1232/1	Obora	Ok. 1910 r.	
61.	Plewiska	Ogrodowa	10	1255/1	Budynek mieszkalny	1900-1910 r.	
62.	Plewiska	Ogrodowa	11	1231/1	Budynek mieszkalny	1910-1920 r.	
63.	Plewiska	Szkolna	47	1469/11	Budynek mieszkalny	Ok. 1910 r.	
64.	Plewiska	Szkolna	64	1310/4	Szkoła I	20 l. XX w.	
65.	Plewiska	Szkolna	64	1310/4	Szkoła II	4 ćw. XIX w.	
66.	Plewiska	Szkolna	73	1444/3	Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem	Bd	
67.	Rosnowo	Jarzębinowa	2	7/37	Magazyn (obecnie budynek produkcyjny)	Ok. 1910 r.	
68.	Rosnowo	Jarzębinowa	4	7/37	Magazyn	Ok. 1910 r.	
69.	Rosnówko	1-go Maja	39	139	Szkoła	10 l XX w.	
70.	Szreniawa	Dworcowa	b.nr	53/2	Mauzoleum Bierbaumów (zespół folwarczny)	1860 r.	2277/A
71.	Szreniawa	Dworcowa	-	21/1-21/4 i 22/6	Park dworski	Poł. XIX w.	1804/A
72.	Szreniawa	Dworcowa	-	-	Zespół folwarczny	1853-1930 r.	
73.	Szreniawa	Dworcowa	-	-	Zespół stacji kolejowej	1909 r.	
74.	Szreniawa	Dworcowa	1	18/2	Budynek mieszkalny (zespół stacji kolejowej)	1910-1920 r.	
75.	Szreniawa	Dworcowa	1	18/1	Budynek gospodarczy (zespół stacji kolejowej)	1910-1920 r.	
76.	Szreniawa	Dworcowa	2	18/8	Budynek gospodarczy (zespół stacji kolejowej)	Ok. 1910 r.	
77.	Szreniawa	Dworcowa	2	18/8	Stacja kolejowa	1909 r.	

SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

					(zespół stacji kolejowej)		
78.	Szreniawa	Dworcowa	4	21/4	Pałac (zespół folwarczny)	1852-1853 r./ pocz. XX w.	1907/A
79.	Szreniawa	Dworcowa	7	22/6	Rządcówka (zespół folwarczny)	2 poł. XIX w.	9/Wlkp/A
80.	Szreniawa	Dworcowa	7	22/6	Obora (ob. budynek wystawienniczy) (zespół folwarczny)	2 dek. XX w.	
81.	Szreniawa	Dworcowa	9	22/6	Obora (zespół folwarczny)	3 ćw. XIX w.	9/Wlkp/A
82.	Szreniawa	Dworcowa	9	22/6	Spichlerz (zespół folwarczny)	1852-1853 r.	9/Wlkp/A
83.	Szreniawa	Dworcowa	9	22/6	Stodoła I (zespół folwarczny)	1855-1853 r.	
84.	Szreniawa	Dworcowa	9	22/6	Stodoła II (zespół folwarczny)	1855 r.	
85.	Szreniawa	Mostowa	b.nr	23	Figura Matki Boskiej	Bd	
86.	Szreniawa	Mostowa	2	25/5	Budynek mieszkalny (zespół folwarczny)	Ok. 1900 r.	
87.	Szreniawa	Mostowa	4	25/5	Czworak (zespół folwarczny)	Ok. 1900 r.	
88.	Szreniawa	Mostowa	6	25/5	Czworak (zespół folwarczny)	Ok. 1900 r.	
89.	Szreniawa	Mostowa	7	27/3	Czworak	Ok. 1920 r.	
90.	Szreniawa	Nowa	7	22/1	Gorzelnia (zespół folwarczny)	1905-1907 r.	9/Wlkp/A
91.	Szreniawa	Nowa	8	36/4	Czworak	Ok. 1900 r.	
92.	Szreniawa	Poznańska	6	12	Szkoła	1900-1910 r.	
93.	Wiry	Komornicka	-	-	Zespół obiektów sakralnych	2 poł. XIX w., pocz. XX w.	
94.	Wiry	Komornicka	142	127/3	Budynek mieszkalny	1900-1910 r.	
95.	Wiry	Komornicka	172	135/2	Kościół par. pw. św. Floriana (zespół obiektów sakralnych)	1900 r.	2591/A
96.	Wiry	Komornicka	172	135/2	Ogrodzenie mur.-meł. z bramą (zespół obiektów sakralnych)	1900 r.	2591/A
97.	Wiry	Komornicka	172	135/2	Cmentarz przykościelny	1900 r.	2591/A
98.	Wiry	Komornicka	175	109/12	Dom parafialny (zespół obiektów sakralnych)	1906 r.	1053/Wlkp/A
99.	Wiry	Komornicka	176	134/7	Plebania (zespół obiektów sakralnych)	1864 r.	

SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

100.	Wiry	Komornicka	176	134/7	Budynek gospodarczy (zespół obiektów sakralnych)	XIX/XX w.	
101.	Wiry	Łęczycka	101-105	275/2	Szkoła (obecnie dom kultury i biblioteka)	Ok. 1910 r.	
102.	Wiry	Łęczycka	107	275/1	Pocztą (ob. budynek mieszkalny)	20 l. XX w.	
103.	Wiry	Łęczycka	135 i 137	263, 262/2	Budynek mieszkalny	1910-1920 r.	
104.	Wiry	Nadrzeczna	43	687/11	Czworak (założenie folwarczne)	Ok. 1900 r.	
105.	Wiry	Poznańska	b.nr	576/2	Budynek mieszkalny	Ok. 1910 r.	
106.	Wiry	Poznańska	-	-	Cmentarz parafialny	Koniec XIX w.	
107.	Wiry	Zespołowa	-	-	Założenie folwarczne	XIX w.	
108.	Wiry	Zespołowa	16	688/3	Żrebięciania (ob. magazyn) (założenie folwarczne)	4 ćw. XIX w.	
109.	Wiry	Zespołowa	22	705/1	Ośmiorak (założenie folwarczne)	Ok. 1900 r.	
110.	Wiry	Zespołowa	23	730/10	Spichlerz (założenie folwarczne)	4 ćw. XIX w.	
111.	Wiry	Zespołowa	23	730/10	Dawna kuźnia (założenie folwarczne)	4 ćw. XIX w.	
112.	Wiry	Zespołowa	24	705/2	Ośmiorak (założenie folwarczne)	XIX/XX w.	

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

Lp.	Miejscowość	Nr arkusza AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości
1.	Plewiska	53-26	62	19
2.	Plewiska	53-26	63	20
3.	Plewiska	53-26	64	21
4.	Plewiska	53-26	65	22
5.	Plewiska	53-26	66	23
6.	Plewiska	53-26	67	24
7.	Plewiska	53-26	68	25
8.	Plewiska	53-26	69	26
9.	Plewiska	53-26	70	27
10.	Plewiska	53-26	71	28
11.	Plewiska	53-26	72	29
12.	Plewiska	53-26	73	30
13.	Plewiska	53-26	74	31
14.	Plewiska	53-26	75	32
15.	Plewiska	53-26	76	33
16.	Plewiska	53-26	77	34
17.	Plewiska	53-26	78	35
18.	Plewiska	53-26	79	36
19.	Plewiska	53-26	80	37
20.	Plewiska	53-26	81	38
21.	Plewiska	53-26	82	39
22.	Plewiska	53-26	83	40
23.	Plewiska	53-26	84	41
24.	Plewiska	53-26	85	42
25.	Plewiska	53-26	86	43
26.	Plewiska	53-26	87	44
27.	Plewiska	53-26	88	45
28.	Plewiska	53-26	89	46
29.	Plewiska	53-26	90	47
30.	Plewiska	53-26	91	48
31.	Plewiska	53-26	92	49
32.	Plewiska	53-26	93	50
33.	Plewiska	53-26	94	51
34.	Plewiska	53-26	95	52
35.	Plewiska	53-26	96	53
36.	Plewiska	53-26	97	54
37.	Plewiska	53-26	98	55

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

38.	Plewiska	53-26	99	56
39.	Plewiska	53-26	100	57
40.	Plewiska	53-26	102	58
41.	Plewiska	53-26	103	59
42.	Plewiska	53-26	104	60
43.	Plewiska	53-26	105	3
44.	Plewiska	53-26	106	61
45.	Plewiska	53-26	107	62
46.	Plewiska	53-26	108	63
47.	Plewiska	53-26	109	64
48.	Plewiska	53-26	110	65
49.	Plewiska	53-26	111	66
50.	Plewiska	53-26	112	67
51.	Plewiska	53-26	113	68
52.	Plewiska	53-26	114	69
53.	Plewiska	53-26	115	70
54.	Plewiska	53-26	116	71
55.	Plewiska	53-26	117	72
56.	Plewiska	53-26	118	73
57.	Plewiska	53-26	119	74
58.	Plewiska	53-26	120	75
59.	Komorniki	53-26	121	36
60.	Komorniki	53-26	122	33
61.	Komorniki	53-26	123	32
62.	Komorniki	53-26	124	29
63.	Komorniki	53-26	125	27
64.	Komorniki	53-26	126	28
65.	Komorniki	53-26	127	31
66.	Komorniki	53-26	128	35
67.	Komorniki	53-26	129	34
68.	Głuchowo	53-26	130	11
69.	Głuchowo	53-26	131	10
70.	Głuchowo	53-26	133	1
71.	Głuchowo	53-26	135	4
72.	Głuchowo	53-26	136	6
73.	Głuchowo	53-26	137	5
74.	Głuchowo	53-26	138	7
75.	Głuchowo	53-26	139	8
76.	Głuchowo	53-26	140	9
77.	Głuchowo	53-26	141	13
78.	Głuchowo	53-26	142	14

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

79.	Głuchowo	53-26	143	15
80.	Głuchowo	53-26	144	16
81.	Głuchowo	53-26	145	17
82.	Głuchowo	53-26	146	18
83.	Głuchowo	53-26	147	19
84.	Głuchowo	53-26	148	20
85.	Głuchowo	53-26	149	21
86.	Głuchowo	53-26	150	22
87.	Głuchowo	53-26	151	23
88.	Głuchowo	53-26	152	12
89.	Komorniki	53-26	220	30
90.	Plewiska	53-26	221	77
91.	Głuchowo	53-26	223	24
92.	Komorniki	53-26	224	37
93.	Komorniki	53-26	225	38
94.	Komorniki	53-26	226	39
95.	Głuchowo	53-26	236	27
96.	Głuchowo	53-26	237	28
97.	Głuchowo	53-26	238	29
98.	Głuchowo	53-26	239	30
99.	Głuchowo	53-26	240	31
100.	Plewiska	53-26	244	78
101.	Plewiska	53-26	245	79
102.	Plewiska	53-26	246	80
103.	Plewiska	53-26	247	81
104.	Plewiska	53-26	248	82
105.	Plewiska	53-26	249	83
106.	Komorniki	53-26	250	69
107.	Plewiska	53-26	251	84
108.	Plewiska	53-26	252	85
109.	Plewiska	53-26	253	86
110.	Plewiska	53-26	254	87
111.	Plewiska	53-26	255	88
112.	Plewiska	53-26	256	89
113.	Plewiska	53-26	257	90
114.	Plewiska	53-26	258	91
115.	Plewiska	53-26	259	92
116.	Plewiska	53-26	260	93
117.	Komorniki	53-27	20	24
118.	Chomęcice	54-26	2	3
119.	Chomęcice	54-26	3	4

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

120.	Chomęcice	54-26	4	5
121.	Chomęcice	54-26	5	6
122.	Chomęcice	54-26	6	7
123.	Chomęcice	54-26	7	2
124.	Komorniki	54-26	9	2
125.	Komorniki	54-26	15	8
126.	Komorniki	54-26	16	9
127.	Komorniki	54-26	17	10
128.	Komorniki	54-26	18	11
129.	Komorniki	54-26	19	12
130.	Komorniki	54-26	20	13
131.	Komorniki	54-26	21	14
132.	Komorniki	54-26	22	15
133.	Komorniki	54-26	23	16
134.	Komorniki	54-26	24	17
135.	Komorniki	54-26	25	18
136.	Komorniki	54-26	26	19
137.	Komorniki	54-26	27	20
138.	Komorniki	54-26	28	21
139.	Komorniki	54-26	29	22
140.	Komorniki	54-26	30	23
141.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	31	1
142.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	35	6
143.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	36	7
144.	Komorniki	54-26	38	26
145.	Komorniki	54-26	39	25
146.	Komorniki	54-26	40	42
147.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	41	8
148.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	42	4
149.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	43	5
150.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	44	6
151.	Komorniki	54-26	45	40
152.	Komorniki	54-26	46	41
153.	Głuchowo	54-26	50	32
154.	Głuchowo	54-26	51	33
155.	Chomęcice	54-26	61	8
156.	Chomęcice	54-26	62	9
157.	Chomęcice	54-26	64	11
158.	Chomęcice	54-26	65	12
159.	Chomęcice	54-26	66	13
160.	Chomęcice	54-26	67	14

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

161.	Chomęcice	54-26	68	15
162.	Chomęcice	54-26	69	16
163.	Chomęcice	54-26	70	17
164.	Chomęcice	54-26	71	18
165.	Chomęcice	54-26	72	19
166.	Chomęcice	54-26	73	20
167.	Chomęcice	54-26	74	21
168.	Chomęcice	54-26	75	22
169.	Chomęcice	54-26	76	23
170.	Chomęcice	54-26	77	24
171.	Chomęcice	54-26	78	25
172.	Chomęcice	54-26	79	26
173.	Chomęcice	54-26	80	27
174.	Chomęcice	54-26	81	28
175.	Chomęcice	54-26	82	29
176.	Chomęcice	54-26	83	30
177.	Chomęcice	54-26	84	31
178.	Chomęcice	54-26	85	32
179.	Chomęcice	54-26	86	33
180.	Chomęcice	54-26	87	34
181.	Chomęcice	54-26	88	35
182.	Chomęcice	54-26	89	36
183.	Chomęcice	54-26	90	37
184.	Głuchowo	54-26	91	34
185.	Głuchowo	54-26	92	35
186.	Głuchowo	54-26	93	36
187.	Głuchowo	54-26	94	37
188.	Głuchowo	54-26	95	38
189.	Głuchowo	54-26	96	39
190.	Głuchowo	54-26	97	40
191.	Głuchowo	54-26	98	41
192.	Głuchowo	54-26	99	42
193.	Głuchowo	54-26	100	43
194.	Głuchowo	54-26	101	44
195.	Głuchowo	54-26	102	45
196.	Głuchowo	54-26	103	46
197.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	104	9
198.	Głuchowo	54-26	105	47
199.	Głuchowo	54-26	106	48
200.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	107	10
201.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	108	11

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

202.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	109	12
203.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	110	13
204.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	111	14
205.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	112	15
206.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	113	16
207.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	114	17
208.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	115	18
209.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	116	19
210.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	117	20
211.	Rosnówko-Walerianowo	54-26	118	21
212.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	119	7
213.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	120	8
214.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	121	9
215.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	122	10
216.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	123	11
217.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	124	12
218.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	125	13
219.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	126	14
220.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	127	15
221.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	128	16
222.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	129	17
223.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	130	18
224.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	131	19
225.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	132	20
226.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	133	21
227.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	134	22
228.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	135	23
229.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	136	24
230.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	137	25
231.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	138	26
232.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	139	27
233.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	140	28
234.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	141	29
235.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	142	30
236.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	143	31
237.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	144	32
238.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	145	33
239.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	146	34
240.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	147	35
241.	Rosnowo-Szreniawa	54-26	148	36
242.	Komorniki	54-26	149	43

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

243.	Komorniki	54-26	150	44
244.	Komorniki	54-26	151	45
245.	Komorniki	54-26	152	46
246.	Komorniki	54-26	153	47
247.	Komorniki	54-26	154	48
248.	Komorniki	54-26	155	49
249.	Komorniki	54-26	156	50
250.	Komorniki	54-26	157	51
251.	Komorniki	54-26	158	52
252.	Komorniki	54-26	159	53
253.	Komorniki	54-26	160	54
254.	Komorniki	54-26	161	55
255.	Komorniki	54-26	162	56
256.	Komorniki	54-26	163	57
257.	Komorniki	54-26	164	58
258.	Komorniki	54-26	165	59
259.	Komorniki	54-26	166	60
260.	Komorniki	54-26	167	61
261.	Komorniki	54-26	168	62
262.	Komorniki	54-26	169	63
263.	Komorniki	54-26	170	64
264.	Komorniki	54-26	171	65
265.	Komorniki	54-26	172	66
266.	Komorniki	54-26	173	67
267.	Komorniki	54-26	174	68
268.	Chomęcice	54-26	175	38
269.	Wiry	54-27	22	17
270.	Łęczycza	54-27	57	1
271.	Łęczycza	54-27	58	2
272.	Łęczycza	54-27	59	3
273.	Łęczycza	54-27	60	4
274.	Łęczycza	54-27	61	6
275.	Łęczycza	54-27	62	7
276.	Łęczycza	54-27	63	8
277.	Łęczycza	54-27	64	9
278.	Łęczycza	54-27	65	10
279.	Łęczycza	54-27	66	11
280.	Łęczycza	54-27	67	12
281.	Łęczycza	54-27	68	13
282.	Łęczycza	54-27	69	14
283.	Wiry	54-27	97	1

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

284.	Wiry	54-27	98	2
285.	Wiry	54-27	99	3
286.	Wiry	54-27	100	4
287.	Wiry	54-27	101	5
288.	Wiry	54-27	102	6
289.	Wiry	54-27	103	7
290.	Wiry	54-27	104	8
291.	Wiry	54-27	105	9
292.	Wiry	54-27	106	10
293.	Wiry	54-27	107	11
294.	Wiry	54-27	108	12
295.	Wiry	54-27	109	13
296.	Wiry	54-27	110	14
297.	Wiry	54-27	111	15
298.	Łęczycza	54-27	115	16
299.	Łęczycza	54-27	124	20
300.	Łęczycza	54-27	125	21
301.	Łęczycza	54-27	126	22
302.	Łęczycza	54-27	127	23
303.	Łęczycza	54-27	128	24
304.	Łęczycza	54-27	129	25
305.	Łęczycza	54-27	130	26
306.	Łęczycza	54-27	131	17
307.	Wiry	54-27	135	16
308.	Łęczycza	54-27	136	29
309.	Wiry	54-27	137	18
310.	Wiry	54-27	138	19
311.	Wiry	54-27	139	20
312.	Łęczycza	54-27	141	19
313.	Łęczycza	54-27	142	18
314.	Wiry	54-27	143	21
315.	Wiry	54-27	144	22
316.	Wiry	54-27	145	23
317.	Wiry	54-27	146	24
318.	Wiry	54-27	147	25
319.	Wiry	54-27	148	26
320.	Wiry	54-27	149	27
321.	Wiry	54-27	150	28
322.	Wiry	54-27	151	29
323.	Wiry	54-27	152	30
324.	Wiry	54-27	153	31

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

325.	Wiry	54-27	154	32
326.	Wiry	54-27	155	33
327.	Wiry	54-27	156	34
328.	Wiry	54-27	157	35
329.	Wiry	54-27	158	36
330.	Wiry	54-27	159	37
331.	Wiry	54-27	160	38
332.	Wiry	54-27	161	39
333.	Wiry	54-27	162	40
334.	Wiry	54-27	163	41
335.	Wiry	54-27	164	42
336.	Wiry	54-27	165	43
337.	Wiry	54-27	166	44
338.	Wiry	54-27	167	45
339.	Wiry	54-27	168	46
340.	Wiry	54-27	169	47
341.	Wiry	54-27	170	48
342.	Wiry	54-27	171	49
343.	Wiry	54-27	172	50
344.	Wiry	54-27	173	51
345.	Wiry	54-27	174	52
346.	Wiry	54-27	175	53
347.	Wiry	54-27	176	54
348.	Wiry	54-27	177	55
349.	Wiry	54-27	178	56
350.	Wiry	54-27	179	57
351.	Wiry	54-27	180	58
352.	Wiry	54-27	181	59
353.	Wiry	54-27	182	60
354.	Wiry	54-27	183	61
355.	Wiry	54-27	184	62
356.	Wiry	54-27	185	63
357.	Wiry	54-27	186	64
358.	Wiry	54-27	187	65
359.	Wiry	54-27	188	66
360.	Komorniki	54-27	189	70
361.	Wiry	54-27	199	67
362.	Łęczycza	54-27	200	30
363.	Łęczycza	54-27	201	31
364.	Łęczycza	54-27	202	32
365.	Łęczycza	54-27	203	33

**SPIS OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

366.	Wiry	54-27	218	68
367.	Rosnówko-Walerianowo	55-26	1	3
368.	Rosnówko-Walerianowo	55-26	2	4
369.	Rosnówko-Walerianowo	55-26	4	5